Любовь ФЕДОРОВА

Анне пехилӗ

Сăвăсем

Шупашкар - 2014

Любовь Федорова
Анне пехилĕ. Сăвăсем. - Шупашкар, 2014. - 218 стр.

«Анне пехилĕ» Любовь Федорован пиллĕкмĕш кĕнеки. Автор кунта тĕрлĕ çулти сăвăсене кĕртнĕ. Тĕп вырăнта - çут çанталăк, туслăх, Тăван çĕр-шыв, юрату темисем.

Шанчăк çăлтăрăм

xxx

1

Ман ĕмĕт эсĕ — тĕлĕкре,
Çап-çутăскер, пылак, шап-шурă.
Састашлă, çирĕп йĕркере
Эс тин çуралнă çепĕç юрă.
Чи ялкăш çăлтăр та кăвайт
Çутиллĕн вĕçĕм курăнатăн,
Пур этеме паран хăват,
Куратăн эсĕ, пурăнатăн.

2

Пĕриншĕн хаклă пуль Кермен,
Теприйĕ Кипр туянасшăн.
Мул — сăвă картине кĕмен
Капашсăр типĕ проза маншăн.
Вăл пусмăрлать ăса-тăна,
Пуç çавăрттармăш та пăтратмăш,
Шав пуçтаран ăна кăна,
Çĕр çывăрмастăн — мул хăратмăш.

3

Кашнийĕн çӳллĕ тӳпере —
Хăй çăлтăрĕ е ушкăн çăлтăр.
Ман — Шанчăк ятлăскер, чĕрех,
Вăл çунчĕ вĕçĕм йăлтăр-йăлтăр.
Ун пĕтĕм пайăрки чуна
Тен, кĕнĕ сăрхăнса яланлăх,
Выляклатать ӳте, юна,
Йăпатмăш пулĕ çавă, лайăх.

4

Сив çумăр ӳкнĕ самантра
Пĕрлеччĕ, Шанчăкăм, каймарăн, -
Эс пултăн ĕмĕтĕм, ара —
Шеллерĕн-ши? Хаш-хаш сывларăн.
Сан йăмăхтармăш тĕсӳпе
Эп хавхалантăм, çунатлантăм,
Чун тулчĕ ман ĕненӳпе,
Эс килтĕн ăрăс пек самантăм.

5

Телейĕм вăрăм пулинех,
Е савăнăç. Ун тĕсĕ çутă.
Йăл култăм, Шанчăкăм, тинех,
Эп турăм çирĕп пĕчĕк утăм.
Ман кантăк хĕмĕ аякран
Ялкăшасса кам кĕтнĕ пулĕ?
Шупкаччĕ темĕншĕн сăнран,
Те çумăр юхнă, те куççулĕ.
Эс рыцарь тумлă, йĕкĕт-ар,
Чуптартăн хыçунтан, мăнаçлăн.
Кервенччĕ кĕлеткӳ, Айтар,
Çуткамччĕ эс, маттур, хаваслă.
Принц — тимĕр çăлтăр аякран
Тӳпемĕр анинчен эс аннă,
Эп пăрăнман утса санран,
Çухатасран пĕрмай хăранă.

6

Пуççапăп, ĕмĕтĕм, тесе
Эп шутламанччĕ, эсĕ харсăр,
Ай, парăнтăм сенкер тĕсе,
Эп ишрĕм, путрăм, эпĕ халсăр.

Ман пулнӑ вӑй ҫапах тӑма,
Хавхамӑм пур, ҫитнех утма,
Ҫумраччӗ — пурнӑҫ ыр сӑнарӗ,
Ҫӑлатчӗ инкекрен, сӑнарӗ,
Инҫетлӗхе лексен — ҫулташ,
Ултавҫӑ пур чухне — юлташ,
Савниҫӗм пулчӗ ӗмӗтре,
Кармастчӗ унпалан тӗтре.

8

Музӑпа туслашрӑм пӗринче,
Ун хӗлӗх пурччӗ аслӑ чӗринче,
Эп тӗкӗнтӗм хӑюсӑррӑн ҫавна,
Асамлӑх илчӗ шутсӑр тыткӑна.

9

Ай, Муза! Тӗлӗнтермӗш пур санра,
Саратӑн ҫунатна. Те кайӑк эсӗ, парӑс?
Эс тӗнкӗлтетмӗш кӗвӗллӗ чанра,
Эп санпалан шав вӗҫрӗм, тусӑм, харӑс.
Илемлӗх тӗнчине ҫитертӗн эс илсе,
«Ҫырсамччӗ, хӗрӗм, — терӗн, — сӑвӑ-юрӑ,
Эс кайнӑ хыҫҫӑн юлӗҫ йалт вӗсем,
Ним тупӑшсӑр пулсан та — ӗҫӗ ырӑ».

...Пин саслӑ кайӑк-кӗшӗк пахчинче
Хам сассӑма шырарӑм кунӗн-ҫӗрӗн,
Вӑл ҫӗтнӗ хӑш чухне, кайман инҫе,
Йалт тулнӑ сӑвӑҫпа тӗнчемӗр ҫӗрӗ.

Чакаклӑ та куккуклӑ таврара ырри —
Тен, ятсӑр кайӑкӑн чи хӳхӗм пӗр юрри.
Вӑл илтӗнсессӗн шавлӑ кил-йышра —

Çуралчĕ сăвăç, — теççĕ халăхра.
Хăйĕн ачине курак та, «шурă», — тет,
Ку — аксиома». Эпĕ те поэт.
Кам мĕн калатăр. — Маншăн пурпĕрех,
Тăнлатăп пĕр сана ялан, чĕрем.
Эс хистемерĕн пурăнма мана ансат,
«Туртсамччĕ çунуна»... тесе ăс патăн вĕçĕм.
Эп ярăнмастăп. Туртакан кăна.
Пайтасăр хăш чухне ман тунă ĕçĕм.

Халь, ĕмĕт çăлтăрĕ, йăлт куçрĕ чăнлăха,
Вăл шупкараххăн курăнсассăн — лар та макăр!
Саватăп пĕчĕкрен тасалăха,
Пĕл, ытарми илемлĕ Шанчăк çăлтăр.

10

Вăл çĕр çинче пурнаканскер,
Пач маншăн çăлтăр пулманскер,
Çӳп тупрĕ пĕчĕк сăввăмра,
Кăкларĕ-хуçрĕ туххăмрах.

- Лĕх, — лĕх! кулман пулсассăн çав
Эп çыраймастăм пуль темех.
Тăвайрĕ усă. Шутсăр тав.
Кил, критик, сăвă тиркеме.

Пĕр вăхăт пӳлĕнеттĕм, çукчĕ сывлăх.
Шанчăкăм, — эс варкăш, уçă сывлăш,
Çӳрерĕм шартлама хĕлле санпа,
Кĕреттĕм урамран кĕрен сăнпа.

Черченкĕ курăнаттăн, юр пĕрчийĕм, —
Эс Афалекăн хаклă Çăлтăрпийĕ, —

Маншăн та çиçеттĕн йăлтăр-йăлтăр,
Юр çинчеччĕ эсĕ — çутă çăлтăр.

Эрешпи, таçта та палăраттăн,
Пĕтĕмпех эс Шанчăка куçаттăн,
Кантăк куçĕнче, кӳлленчĕкре, çăлта...
Эс ялкăшатăн çĕрлехи çулта.

Пур тĕркешӳллĕ шавлă вăхăтра
Савниçĕм сăн-питне, тен, уççăн асăрхаттăм.
Вăл çĕтнĕ ун чухне, чăнах та, аякра.
Çухалнă пуль. Эп пурпĕр вăрататтăм.
Çĕр çинчен каймасăр çӳлелле,
Пĕчченлĕхре, пĕр ыйхăсăр, канмасăр
Тиреттĕм эп сăмах шăрçи çĕрле,
Ирттертĕм ĕмĕре санпа та сансăр.
Ман пĕчĕк тĕнчемре эс пулнă турă евĕр,
Пĕл, урăх шăнăçман чĕреçĕме пĕр çĕмĕрт,
Ямарĕ тымарне ни пĕтнĕк, клевер...
Саратчĕ çунатне чи çутă ĕмĕт.
Хăртасшăн мар чун чечекне сăлтавсăр
Ир-каçăн шăвараттăм, пăхрăм тимлĕн.
Йăл илчĕ вăл, вилмерĕ, çунчĕ харсăр.
Паян та пурăнать, телейлĕскер, илемлĕ.
Ун кĕленчеллĕ савăтне тытаттăм эп ачашшăн,
Ванассăн туйăнаттăн эс, хрусталĕм, темшĕн.
Çав ваза пулнă юрату вăл ĕмĕр маншăн.
Тав, Шанчăкăм, çын ĕмĕчĕ сӳнменшĕн.

xxx

Сывă-и, юратнă халăх,
Калаçать санпа çăкалăх.
Шутсăр ман çинчен юрлатăр,
Çăкана ялан ырлатăр.

— Сывă-ха, çыруллă çулçă,
Халăх ман пулман вăруçă.
Унăн кăмăлĕ илемлĕ,
Эс ăна тăватăн имлĕ.

Çеçкӳсем сап-сарă, сумлă,
Çăкасар пуян, симпыллă,
Пылĕ иплĕ те сипеклĕ.
Тĕсĕ ун ялан килпеклĕ.

Çăкасар çемçе туратлă,
Çатрамас, çӳçке туратлă,
Йăпшака,черчен,вараллă,
Шăпчăклă, куккук-тăхранлă.

Пĕвĕ-сийĕ те кӳлемлĕ,
Эс çăка, чăнах, илемлĕ.
Вуллусем ачаш та шурă,
Сан çинчен тем чухлĕ юрă.

Ман тавралăх, кур, шăхличлĕ,
Вăл хӳххӳклĕ, шăнкăравлă,
Чĕввик-чĕввик те чи-чиллĕ,
Ай, тутутлă, ханкăрмаллă.

Çăка савăт акăш-макăш,
Е унран касаççĕ «акăш»,

Ытарми чăваш эрешĕ,
Тĕрĕллĕ чуста чĕресĕ.
Пушăт-курăс, мунчалалăх,
Тăпăл-тăпăл çăпаталăх.

Симĕс çăкасар бульварĕ,
Шурă Шупашкар урамĕ
Курăнуллă-илĕртӳллĕ,
Чарăнуллă, хĕпĕртӳллĕ.

ЧĔКЕÇĔМ

Икĕ йӳп-хӳреçĕм, йĕм хура чĕкеçĕм,
Ăçталла çул тытрăн, ăçталла вĕçетĕн?
Ывăнатăн пулĕ хутласа пĕр вĕçĕм,
Шутсăр кăткăс, селĕм эс тăван çурт ĕçĕ.

Канăçсăр та сăпă, питĕ çăмăл кайăк —
Пĕчĕкçĕ мăскалăн хакĕ пур, вăл лайăх —
Эсĕ архитектор, тепĕр май, ăстаçă,
Тăмпалан тăп-тăпăл пӳрт тăван ăслайçă.

Тăрăшуллă, сĕлпĕр, сан пекех ман халăх,
Пуçаруллă, вăйлă, йышлă ылтăн алă.
Теветкеллĕ, йăрăс, вашават та халлă,
Кайăк пек хевтеллĕ, ĕçлĕ те тахатлă.

xxx

Çавраçилĕн хирсе
Кĕтĕн эс алăкран,
Йăлт ватса-çĕмĕрсе,
Çывăхран-аякран.
Йăпшăнса-кукленсе,
Йăлăнса-тилмĕрсе
Кĕтĕн ман кунăма,
Тăнăма-ăнăма.

Ăвăнтартăн мĕнпе? —
Çилпеле, çĕмĕртпе,
Чи ачаш сăмахпа,
Юмахпа, ĕмĕтпе.
Кайрĕ пуç çаврăнса
Çеçкерен — чечекрен,
Сиреньпе розăран,
Тĕлĕкпе шеплĕхрен.

Икĕ çăмăл çунат,
Парнелерĕн ынат,
Çутă-çутă хавал, —
Ку нумай е сахал —
Парнелерĕн талан,
Пурăнма — тăтăрха.
Санпалан, санпалан
Тем те тăвăпăр-ха.

талан-счастье
тăтăрха — сила

ТĂВАН ЧĔЛХЕМ

Шăнкăр-шăнкăр шыв юххи, -
Чĕвĕлти чăваш чĕлхи.
Чунăмра — тăван хĕлхем,
Сăмахра пурах илем.

Кăмăллăн пуплет анне,
Калаçать япшар атте.
Тĕп чăваш — ман асатте,
Чăвашсем — аппа, тете.

Чĕлхеме саватăп эп.
Çепĕç вăл, янравлă, шеп.
Сывă пул, тăван чĕлхем,
Чунăма çĕкле, хĕлхем!

ххх

Чăваш тĕрри епле илемлĕ, капăр.
Икĕ кĕскĕ кĕпене чиперлетет.
Хулпуççи те ун пулман çип-çаксăр,
Чăваш хĕрарăмĕ йĕппе чиксе тĕрлет.

Туй пынă чух пĕркенчĕк айĕнче хĕр ларнă,
Хĕр çумĕсем ун хурлă юррине тăнланă.
Пĕркенчĕкĕ — чи хӳхĕм тĕрĕллĕ, хитре.
Эрешĕ килĕшӳлĕ, пĕр çемĕллĕ пирте.

Курсамăр, çак анат чăваш хĕрарăмĕн сарри.
Тем тĕрлĕ тĕрĕллĕ, хĕвеллĕ ун варри,
«Ăс-хакăл» йывăçĕ, «Пил», «Несĕл», «Хултăрмач»,
«Кайăк», «Тĕмеске», «Хур шăлĕ» те «Турат».

Урăх çĕр-шывра ăна пĕр вырăс та курман,
Ку хаклă япала Чăвашăн çеç — сурпан.
Ман халăх аллисен шедеврĕ — ун мухтавĕ,
Тем тĕрлĕ çипсенчен тĕрленинче сăлтавĕ.

Йĕп эрешлес меслет питех те ай пуян,
Икĕ енлĕ ун тĕрри, чим, хутлă-хутлă сийлĕ.
Ӳкерчĕклĕ, шăрçаллă, симĕс, хĕрлĕ, тĕрлĕ...
Тĕс килĕшĕвĕ пĕр тикĕс, пур ялтăр кĕвĕ.

Ĕлккен масмакăн тĕрĕçне куçпа хаклатăп,
Вĕтĕ чикĕм е шултри. Эп уçăмлăх куратăп,
«Кăкшăм», «Чĕпĕ куçĕ», «Çекĕл» те «Чĕкеç хӳри»,
Мĕн чухлĕ масмакра «Вут» çĕвĕ, пур ырри.

Кам çĕр çинче тăхнайнă тетĕр сапăр.
Чăваш арçынĕ. Ун çинче кăна эрешлĕ шупăр -
Иртнĕ ĕмĕрте унпа çӳренĕ туйпуçсем,
Пĕлтерĕшлĕ çынсемшĕн пур тĕрĕ, хăюсем.

xxx

Эп темĕн те тĕл пулнă ĕмĕрте,
Çĕр чăмăрĕ çинче çĕр-шывăм аслă,
Вăл хӳхĕм, селĕм, ытарми хитре...
Илемлĕ, шеп, ĕлккен, чипер, мăнаçлă.

Раççейĕн варринче çĕр-лаптăк пур, туссем,
Пĕр пĕчĕк пайĕнче вырнаçнă Елчĕк енĕм.
Тӳремлĕ, сăртлă вăл, капмар çуртсем.
Ун сăнĕ çутăскер, кӳрет чуна киленĕç.

Тавралăх кĕчĕ ӳтĕме, ăша.
Ман канăçсăр пуçа вырнаçнă тейĕн сăнлăх,
Эп чĕртрĕм вилнĕ курăк-сывлăша,
Юр çунă кунсенче — чечеклĕ улăх.

Çак хӳхĕм таврана сăнарлă сăмахпа
Сире вĕрентрĕм эп куллен, атьсемĕр.
Йăлт парăнтăм шкула ăспа, чунпа,
Шкул пулчĕ маншăн — кил, вучах, пĕлсемĕр.

xxx

Кур, пирĕнте хĕвел шевлиллĕ ир,
Тăриллĕ, путенеллĕ улăх, хир.
Чакаклă, салакайăклă ялсем,
Юмахлă, сăвă-юрăллă çынсем.

Кур, халăхăн хĕвел тĕрриллĕ тум,
Мĕн тĕрлĕ çĕвĕ-çакĕ çук-тăр ун,
Пин тĕрлĕ çаптаркка та тĕрĕ, пир,
Хĕвел шевлиллĕ хамăр та эпир.

xxx

Çын ырă тунине часах манаççĕ,
Вăл, варкăш пек, самантлăх сĕртĕнӳ,
Çулталăк сиввинче килен çу каçĕ,
Шăрăхри пĕр вăхăт хĕртĕнӳ.

Тăватăн та усал — манмаççĕ ĕмĕр,
Иртеççĕ юнашар чĕнми, курми.
Çын сивĕ куçĕпе — пăрланчăк тимĕр,
Йĕр хывнăн туйăнать чунра пурри.

Сăнанă май эс ырă тунăçемĕн
Хускалнă пек пас тытнă йывăç та,
Вăл, калăн, кĕвĕлет асамлă çемĕ,
Илтетĕн юрă тапакан çăлта.

Çын ырă тунине пĕлеççĕ, тусăм,
Чи лайăх ĕç ăша-вара кĕрет.
Вăл чунлăхлă тăвать, кӳрет вăл усă.
Ăшпиллĕх — пурнăçри хавха, тĕрек.

ххх

Чуна хускатрĕ тĕлĕнтермĕш юрă,
Вăрантăм шурă çепĕç кĕвĕпе,
Ăна юрларĕç манăн чĕлхепе.
Куççулĕ тухрĕ, савăнăç. Ай, ырă!
Тăванлăх ăшшине мĕнпе хаклас?
Вăл лĕп те сивĕ мар, мĕскер-ши? -
Кăк, шăнăр, шӳрĕ, туртăм, сас,
Çеремлĕ кас, çăка та вĕршĕн...
Тен, халăхăм тĕпрен пĕр кăвапаллă?
Мĕнпе ун карăннă тăванлăхăн карти?
Пĕлетĕп чăннине, кăк амăш халлă,
Тĕреклĕ те маттур аçамăр тымарти.
Çынсен ăс-хакăлĕ çап-çутă çăлтăр,
Ун туйăмĕ илемлĕ, йăлтăр-йăлтăр.
Тăванлăх ăшшине туятăп таврара,
Вăл пултăр ĕмĕр-ĕмĕр пĕтĕм чăвашра.

ххх

Гороскоппа пулатăп эпĕ Пулă,
Çăтасшăнччĕ мана тахçан акула,

Анчах та эп ишместĕп шыва май,
Пăркаланма пĕлетĕп хама май.

Ман çулăм çитрĕ — «Супер Аçтаха»,
Вăл вăйлă пулнине пĕлет як, вăкăр.
Кулмалăх уншăн — носорог, така.
Çак пӳлĕм Аçтахашăн шутсăр тăвăр.

Ун кăтартас килет кăçал хăйне,
Вăл мăйракаллă маррине ĕненччĕр,
Пач шăртлă маррине курса именччĕр,
Ăнланччăр унăн шухăш-кăмăлне.

Тĕп чăвашла ман ятăм Юрату,
Вăл — туйăм, тенипех ăçтан çырлахăн.
Анне каларĕ: «Хĕрĕм, юрă ту,
Эс пурăн унпалан, ан пул хăрахăн».

Пуласшăн эсĕ тивĕçлĕ ялан,
Ачашăн хаклă Эпĕлĕх те Çынлăх.
Кашниййĕн хăйĕн çулĕ пулмалла,
Кăлартăр ăшĕнчен хăй евĕр çулăм.

Учитель, калăн, анлă пуш хирте.
Кĕтӳçĕ вăл, патаксăр, чăпăрккасăр.
Ай, шăрăх шутсăр, çунтарать, хĕртет.
Мĕн тăвĕ-ши вĕрентекен канмасăр?

Пуçтарĕ выльăх-чĕрлĕхе çавра
Манмасăр хăйĕн тивĕçне учитель.
Çитерĕ кĕтĕве вăл тапăра,
Йĕркеллĕ пулĕ пĕтĕм выльăх шучĕ.

Калассине каларăм пулмалла,
Эп вĕрентӳçĕ, манăн пур программа.
Тем чухлĕ тема пуçăм тавралла,
Шкул çурчĕ пĕтĕм пурнăç пултăн, храмăм.

Ачамккăсем, мĕнпур вĕренекен,
Пĕр сăмаха калаттăм темĕн тĕрлĕ.
«Чалăш куç — мулкач — куян» текен
Учительшĕн, пĕлсемччĕ, питĕ кирлĕ.

Пуласлăха куратăп сирĕнте,
Вăранĕ тетĕп чунăрта чăвашлăх.
Эп кайăп. Пулăп курăнман çĕрте.
Тĕп чăвашла калаçăн, савнă халăх.

Чун тĕпĕнче калас тени тем чухлĕ,
Мехел çитсессĕн уçăп-и хама?
Мĕн çырнă, çавă асăнмашкăн юлĕ.
Ку тĕнчере эпир кашни хăна.

Тăван чĕлхемĕр çӳпçине тупрамăр
Кăшт хушăнсассăн та паян, туссем,
Пуласлăх тенинче сӳнсе аптрамăр,
Тĕтреллĕ пулмĕç вĕçĕмсĕр кунсем.
Мĕн пуррине упрасчĕ халăхра,
Вăл куçтăр малалла йăхран йăха.

xxx

Манăн ĕçĕм та тавралăх, шкулăм пуррине
Кăтартасшăн эп сăнарлăн чунăм хушнă пек.
Çăлтăр çулĕпе уттарчĕç вĕрентекенсем,
Вĕсене тав турăм эпĕ ĕмĕр тăршшĕпех.

Эх, аннеҫӗм, сансӑр эпӗ пулайман маттур,
Пехиллерӗн, ырӑ сунтӑн — чӑн сӑвап сан пур,
Пултӑн маншӑн тӗп учитель яланах, аннем.
Пӗтӗмпе кайран ӑнлантӑм эсӗ хаклине.

Вӗрентмерӗн нихӑҫан та ҫапӑҫма пӑспа,
«Ҫӗнтермешкӗн май тупсамччӗ, — теттӗнчӗ, — ӑспа.
Ан персемччӗ, — терӗн, мар-и, эс чулпа ҫынна»,
Ӗҫлеме хушаттӑн вӗҫӗм таварса ҫанна.

Юратусӑр ҫыраймарӑм пӗр йӗрке те эп,
Вӑл асамлӑ та илемлӗ, вӑйлӑ питӗ, шеп.
Пурнӑҫра мана ҫӗклерӗ ҫутӑ юрату,
Питӗ хаклӑ, шутласассӑн, тунсӑх, ырату.

Вӑхӑтӑм ларса канмалӑх тупӑнмарӗ пач.
Выртӑттӑм, тем чухлӗ ӗҫӗм, темӗн чуль ача.
Ҫамрӑк мӑнуксем, вӗсемшӗн ыратать чӗре.
Никӗс ҫирӗп пулмасассӑн кам хута кӗрет.

Йӑлт укҫашӑн чалкӑшаҫҫӗ ҫакӑ пурнӑҫра,
Чурӑслӑх, таптаслӑх ҫитрӗ, килчӗ анӑҫран.
Виҫӗ пусшӑн вӗлереҫҫӗ ашшӗ-амӑшне,
Кӑнтӗҫ мулшӑн та хваттершӗн ҫывӑх тӑванне.

Юр ҫӑвать, Любовь Михайловна, сан пуҫу ҫине,
Урӑхла куҫпа пӑхсамччӗ эсӗ тӗнчене.
Тӑхӑнсамччӗ симӗс куҫлӑх тӗсетме куна,
Улӑштарӗ таврана вӑл, ӑшӑтӗ чуна.

Пӗтӗм урама кӗҫ ҫитӗ кӗреке, уяв,
Чӑнлӑха мӗнпе ҫӗнтерӗ, тӗрӗс е суя?
Аҫтахамӑр, хӗрхенсемччӗ, арчуна уҫсам,

Тăлăхсемшĕн, сусăрсемшĕн сапала укçа.

Чечеклентĕрччĕ уй-хирĕм, хаклă Чăваш ен,
Халăхăм маттур, илемлĕ, халăхăм ĕçчен.
Пирĕн сассăмăр янравлăн кайтăр инçене.
Ман чăвашлăх илĕртӳллĕ, пĕл, вăл çĕнтерет.

Курăмăм те ансăр, хĕсĕк. Çулçӳревçĕ мар.
Пурнăçăм састашлă, калăн, çакăнта тымар.
Шăнкăр-шăнкăр шăнкăравлă кĕмĕл саслă шкул,
Эсĕ хыврăн ĕçлемешкĕн маншăн аслă çул.

Тав тăватăп ачусемшĕн, тимлĕхӳшĕн тав,
Хăтлăхпа ăшша туйнишĕн питĕ пысăк тав.
Вăйăм-халăм çитнĕ майăн усăп алăкна,
Савнă шкулăм, ман гимнази, юратап сана.

xxx

Алăпа панине кам илмест-тĕр ку чух,
Параканĕ кăна темшĕн вĕçĕмсĕр çук.

xxx

Ултав-суясăр та элексĕр
Ăçтан тупайăн чăннине.
Çын ĕмĕрĕ иртмест вĕсемсĕр,
Эс туймăн пурнăç илемне.

xxx

Нимрен нимĕр тунă чух
Темшĕн, тусăм, çăвĕ çук.

xxx

Куҫ илмесӗр кушак пӑхнӑ чух
Ман ҫимешкӗн пачах кӑмӑл ҫук.

xxx

«Ухмах купӑс калать, — тет, -
Тӑрри — шӑтӑк, ташлать», — тет.
Купӑс калакан тӑмсай
Кам пулать-ши вӑл? — Ӑслай.

xxx

Пулнӑ, тет, айванкка, тунката,
Уринчен ун кайман ҫӑпата -
Вӑл сутман ӗмӗрне те чунне,
Питӗ хаклӑ ҫав ҫын ку чухне.

xxx

Мӗншӗн сӳнтӗн эс, хӗрӳ кӑвайтӑм?
Эпӗ чӗртнӗччӗ сана ҫунма,
Ялкӑшма, ҫиҫмешкӗн, ҫуйӑнма...
Мӗншӗн сӳнтӗн-ши, вӗри хӑватӑм?

Е сана хӑратрӗ сивӗ ҫумӑр,
Шалкӑм, пӑр, ҫил-тӑвӑл, сӑлпӑран.
Тӑчӗ кун маччи, чӑнах та, ӑмӑр.
Ҫӳллӗ ӗнтӗ пӗлӗт кӑвайтран.

Сивӗ-сивӗ, шартлама халь сансӑр
Манӑн пушӑ-пушӑ пӳлӗмре.

Çурçĕр пăрĕ — вутлă чĕремре.
Юлтăм эп тăрса хĕрӳ кăвайтсăр.

ххх

Çамрăк чух вăй-хал вĕрет,
Ват шăм-шак йăшса çĕрет.

ххх

Юратнă чух кăна çыратăн чаплă сăвă,
Юратнă чух кăна çын — вăйлă сăвăç.
Шанмасăр та савмасăр çук çырма,
Чăн юратусăр — пурнăç харама.

ххх

Пурнăç экзамен тыттарчĕ пире,
Вăлтнăн пăтратрĕ ире те çĕре,
Сĕнчĕ пуç ватмăш, ыйту мăй таран,
Шăпаран мĕншĕн ĕнтĕ таран?

Уçрăм эп тамăк вут хуранне,
Тытрăм эп турчăка аврине, -
Кĕç пăтратрăм вута Кĕлпикен,
Тамăкра ĕçĕ йышлă иккен.

Йĕрĕх-шуйттанĕ сиксе-ташласа,
Вупăр-эсрелĕ чуна кăшласа
Çаврăнатчĕç хуранăм тавра,
Ку ман пурнăç çаплаччĕ, ара.

Лĕпĕш пулса вĕлтĕртетнĕ тесе

Илтрĕм эпĕ кайран сан çинчен.
Эс юратнă иккен пĕтĕм çутă тĕсе,
Анчах юлнă тăрса пĕр-пĕччен.

Тухрăм эп тамăкран хăтăлса,
Пур усал-тĕселтен тасалса.
Тепĕр хут лекес марччĕ унта,
Никама та сунмастăп вута.

xxx

Ăнсăртран калан-ши теприне
Манăн ятăма чуптунă майăн?
Эсĕ кĕтĕн чунăм варрине,
Тухаймастăн. Пур-ши манăн айăп?
Эп кăклатăп туйăм тымарне
Пĕтересшĕн, ĕмĕрлĕх хăртасшăн.
Вăл кăларчĕ ешĕл хунавне,
Тĕлĕнтермĕш, папкине çурасшăн.

xxx

Лира — чи илемлĕ ят вăл çĕр çинче,
Питĕ те асамлă — сăвă чĕлхинче.
Кĕвĕ кăларатăн эсĕ унпалан,
Çеçкеленĕ çĕмĕрт лирăпа, палан.
Лира, лира, лира — тăнăç кӳрекен,
Çывăрма памасăр вăрттăн çӳрекен,
Лăпкăлăх, йăпатмăш, эс артак, ăрша,
Шухăша кĕретĕн, вырнаçан ăша.
Чун савнисĕр, сансăр пурăнас епле?
Алăсăр-урасăр çыннăн вилмелле.

Лира, лира, лира, ан кайсам манран,
Ăраскал-шăпаçăм йăлт килет санран.

ххх

Пĕлĕт таврана хупланă тĕттĕмре
Пĕр çăлтăр сӳнменни те маншăн — юрă.
Çиçтĕр шупкараххăн пăнчă тĕтрере,
Чи пĕчĕк мĕлтлетӳ те çутă, ырă.
Ман йĕрĕм-утăма çынсем пуссан, —
— Сукмак хăвартăм, — тейĕттĕм сăпайлăн.
Манран мĕн пурĕ пăрăнса утсан —
Эп шырăттăм хамра тем чухлĕ айăп.

ххх

Кĕрсемччĕ, лăпкăлăх, ман канăçсăр чуна,
Кăшт сивĕтсемччĕ хĕрнĕ ӳтпелен юна.
Пусăрăнсамччĕ кăшт, çилхеллĕ вут, ăшра,
Пĕр вĕçĕм чӳхенет, ăрша пуль шухăшра.
Арасланасшăн кăмăл темшĕн ним çукран,
Çитмест-им, Любаппа, сана тăпра та ырлăх?
Кай симĕс вăрмана, çӳре, утсам çуран,
Тусансăр сывлăшра иртет асап та хурлăх.
Ют çĕрĕн шăпипе эс кулянатăн тем,
Мĕн тăвăн хальлĕхе, ман вырăс çĕрĕ юнлă.
Чăт, Украина, чăт! Ялан тӳсет этем,
Пĕтместпĕр пурпĕрех. Çĕнтерĕ чунлăх, çынлăх.
Ман халăх кĕлтăвать çăласшăн сан шывна,
Пур выçă, халсăр атьсене вутран çăласшăн.
Раççейĕм вĕлермест нихçан персе сана,
Кăнтăр-хĕвелтухăç çĕрĕ, чăт, тăванăм.

xxx

Çичĕ утăм ман пурăнмалли,
Тепĕр утăм юлчĕ утмалли.
Юрĕччĕ пире унта çитсен,
Мĕншĕн вĕçĕм чупмалла çынсен.
Пĕр хăлаç тăватăн малалла,
Темшĕн иккĕ пулчĕ каялла.
Акă пĕлтĕм çакă мĕншĕнне,
Эп каларăм вĕçĕм чăннине.

xxx

ШИКЛИ-ШИКЛЕННĔ

Юптару

Пуçтарăннă йытă, ик кашкăр пĕрле,
Чи пысăк ыйту хускатаççĕ çĕрле,
«Хăрушă ку чух пурăнмашкăн, туссем,
Савмаççĕ пире чунсăрланнă çынсем.
Переççĕ тытасшăн тӳрех пăшалпа, —
Тет кашкăр аслашшĕ хаяр сасăпа. —
Тытсассăн хур, сурăх пайлатпăр пĕр тан,
Тен, тăвăпăр вăрттăн тем тĕрлĕ шăрттан».
Памашкăн вăл пулчĕ така пĕççине
Пĕр туслăхшăн килнĕ Кампур тенине,
«Плов тăвăпăр, тусăм, ашран, хашлама,
Вăй кĕтĕр пĕр вĕçĕм чупма, ташлама.
Сыв пултăр мухтавлă йыт-кашкăр ратти!»
Тем пулчĕ. Хускалчĕ юман туратти.
Çилхеллĕ, хӳреллĕ тискер арăслан,
«Мĕн тытрăр? Паратăр халех йăлт мана,
Эп унсăр ватăтăп мĕн пур вăрмана.
Ку йытă, Кампур, ман апатăм пулать,

Çитмерĕ тĕк — Кашкăр. Тен, кăмăл тулать.
Хирĕç мар виççĕре çĕрĕпе чăмлама,
Çиместĕп шăрттан, кирлĕ мар чашлама».
Чим! Кашкăр мăнукĕ, хăрушă чĕр чун,
Сасартăк шарт! сикрĕ, вăл пăхрĕ ун-кун,
Кĕç чăмрĕ те тарчĕ вăрман патшинчен,
Ун хыççăн вĕçтерчĕ аслашшĕ ирччен.
Эх, кулчĕ лĕх-лĕх! Арăслан киленсе,
«Халь хырăм ман тутă, кай, йытă эс те»,
Пĕл, Кашкăрăн тусĕ пулайĕ Кампур,
Ăшпиллĕхĕ унăн такамшăн та пур.
Ан шанăр анчах та тукмак хӳрене,
Вăл хатĕр пăвмашкăн иртен-çӳрене.

Тĕл пулĕ хăш чух арăслан çул çинче,
Усланпа кĕрешме йышпалан пĕлмелле.
Унпалан курнăçса, тусăм, ан араслан,
Ушкăнпа тискере пурпĕрех çĕнмеллех.

xxx

Урхамахăм-çилçунатăм,
Çăмăлçахăм та çунатăм,
Ан кайсам манран инçе,
Эсĕ ман чунри вĕçев.

Çăрхаланчăк мар лашаçăм,
Калăн вăл — вут-çил, асамçă,
Çилçунатăмçăм чалак,
Туртăнать шав малаллах.

Эпĕ уншăн — юланутçă,
Пĕчĕк сăвăç-юптаруçă,

Кĕл чăххийĕ, çимакур,
Эпĕ ямшăк — уншăн, кур.

Лашамран ӳксе юлсассăн
Эпĕ сывлăп пурпĕр ассăн,
Яваклатăп çилхерен,
Çакланатăп хӳререн.

Çил çунать-и, юр çунать-и, —
Ыткăнатпăр-чавкăнатпăр.
Вутлă-çиçĕмлĕ хирте,
Урхамахăмçăм хитре.

Хăпарайнă та, хăпарччăр
Тусăмсем Парнас çине.
Чĕлхеме кашни юраттăр,
Çын çуралнă вăл — вĕçме.

xxx

Çăварни лашисем, урхамах, ут, юпах...
Пĕр эрне тăршшĕпех, шутласассăн, — юмах...
Шăнкăрав, панкăртма, шăмару, кукалӳ,
Юланут та ланчак, тулхăру, кĕçĕнӳ.
И-ха-ха! Вут-тиха, тур лаши те çӳрен,
Укаланă йĕвен, кĕмĕлленĕ йĕнер,
Çилхемес çилçунат, вăл чалак, чупкăнскер,
Лăпкă пони, куран, икĕ тĕслĕ, чипер.
Тĕнкĕл-тĕнкĕл! саспа кăруççель çаврăнать,
Пĕр лашаллă çуна тӳпере ярăнать,
Çупалан пыл сĕрет çăварни çăвара,
Ачапча çунтарать карчăка çырмара.

xxx

Акă тухрĕ юланут,
Лаши чуман, кутăнскер.
Чăхăмламин пĕреххут.
Е арçынĕ чуххăмскер?

Лаша — турта хушшинче,
Пĕтĕм ĕçре пăравур.
Çумри măшăр çумĕнче
Çамрăк арăм, ай, маттур.

Кĕрĕ лаша вăйлине
Кам пĕлмест-тĕр ку чухне.
Пултаратни йĕвенне
Тăхăнтарма ун măйне?

Кӳлтĕм чаплă ăйăра,
Пултăм тăванпа туйра.
Хырăмсалăхсăр киле
Халĕ епле çитмелле?

Тилхепине хăварман,
Хăмăт-пăяв тавраш не.
Вăрă-шаккур хăраман
Йĕнерчĕкне те илме.

Улма-чăпар лашине
Утланăттăм ирпелен, -
Анчах йĕвен пулмарĕ,
Учĕ лăпкă тăмарĕ.

Ĕç лашине кӳлнĕ чух
Ăйăр тапрĕ хăтама,
Мĕншĕн пирĕн ăрăс çук.
Е сутам ку лашама?

Йӳрĕк лаша йăрăскер,
Чăхăм лаша чăхăмăç.
Ман тус усăк кутлăскер,
Ăçтан тупам çăлăнăç?

Юмах юпа тăрринче,
Юпах вăрман хĕрринче.
Ăйăр хăмăтсăр пулсан -
Сăлăпран тарать тухса.

Виç пар лаша кӳлнĕрен
Мухтанасшăн пултăн-им?
Тупрĕç сана кӳлĕрен,
Тилхепесĕр пултăн-им?

xxx

Пур шанчăк та тĕрек, лаша таканĕ,
Хапасăр утăма утма, юртма.
Пире — пĕр пĕчĕкçĕ кун-çул таланĕ,
Илемлĕн, лăпкăн, вăрттăн юратма.

xxx

Кукале, кукале,
Сăлпăр хунă халь сана.
Тухса тартăн-тăк каллех
Çитĕ йывăр самана.

Ăçта каян, Теветкел?
Пирĕн ăйăр теветкел.
Ăна кӳлнĕ те Эктель
Кайнă пуçтарма йĕкел.

xxx

Эп ямшăк паян, çул çинчи тилхепеçĕ,
Ай, шурă лашам, алхасмастăн-çке эсĕ,
Хăюсăр, кичем, сиккипе чуптармастăн,
Кĕçенчĕкĕм-утăм, мĕн-ма шăмармастăн?
Тен, вăхăтсăр кӳлтĕм сана эп, тĕренĕм,
Пĕр чĕптĕм канмасăр епле-ха, тĕрекĕм?
Е сĕлĕ тавраш сĕнмеллеччĕ пуль, тусăм,
Пĕлетĕп, паратăн пире эсĕ усă.
Шураппаçăм-лашам, ан хурлан, ан эрлен,
Эп санпа çул çинче кăнтăрла та çĕрле.

xxx

Тĕлĕкре курсассăн, хĕрĕм,
Шурă урхамах, —
Ан васка тытма, ан хĕрĕн, —
Вăл тупать хăвнах.

Пирĕн çурт тавра вăл çӳрĕ
Кăнтăрла, çĕрле,
Пахчана сухалĕ-сӳрĕ
Пирĕнпе пĕрле.

Çилкĕçне вĕçтерĕ меллĕн
Кукленсе ларса.
Пулĕ ăмăрĕ илемлĕ,

Тăмĕ шăмарса.

Ан тытсамччĕ, ан кассамччĕ
Хӳхĕм хӳрине.
Эс, пĕлсемччĕ, çавă каччă
Саншăн çуннине.

Çилкĕç пĕрчине те имĕш
Юрамасть çăлма.
Шурă урхамах тек килмĕ,
Хĕрĕм, пĕл, савма.

xxx

Ай, тилĕ çăварне лекминччĕ, — тетĕп, — чĕппĕм,
Çунатсăр, тĕксĕр, пĕчĕк вăл, айван.
Тус-хӳтлĕх тупасса шанмастăп эпĕ чĕптĕм,
Пур кашкăр, тигр çăткăн халь, тăван.
Таптаççĕ пĕр-пĕрне çынсем тăма памасăр,
Ултавçă серепийĕ — утăмрах.
Пĕлмеççĕ пурăнма вăлтмасăр та суймасăр,
Нивушлĕ çакă самана хура?
Вăл çутăччĕ унччен, ăшпиллĕ, тараватчĕ,
Ытарлăхĕ каятчĕ кăмăла.
Хаваслăх, çĕкленӳ, этеплĕх тарчĕ,
Çынсем сураççĕ ĕçекен çăлах.
Мĕн çăлĕ-ши пире, хăтарĕ инкекрен?
Хăратăп нĕрсĕр пурнăç çĕтмесрен.

xxx

Пĕчĕкскерĕм, тухрĕ çĕнĕ уйăх,
Мĕншĕн çĕтнĕ санăн, хĕрĕм, ыйăх?

Канăççăр пĕр вĕçĕм çаврăнатăн,
Ĕмкĕчне ӳкернĕ-çке, шыратăн.
Лăпкăн-лăпкăн эсĕ мăшлатсамччĕ,
Пач йĕмесĕр канлĕн çĕр каçсамччĕ,
Кур телейлĕн, хĕрĕм, ырă тĕлĕк,
Тĕлĕресшĕн уйăх, шурă пĕлĕт.
Кайăксем куç хупнă, çывăраççĕ,
Выльăхсем шăпланнă, макăрмаççĕ.
Кăтăш пулчĕ шухă çил, ир кӳлĕм,
Эс ӳссемччĕ, чĕппĕм, йăрăс пӳллĕ.
Сиктĕрмеллĕ сăпкара — пепкеçĕм?
Хупăнасшăн куçусем, пĕр вĕçĕм.
Çитрĕ акă тăману, ачашăм,
Хаклă эсĕ, пĕчĕкскерĕм, маншăн.

xxx

Эсĕ пулмасан мĕн тăвăп эпĕ, шанчăк?
Сансăр чӳрече, ун куçĕ тĕксĕм, ванчăк,
Сивĕ пӳлĕмре сикмест хĕвел мулкачĕ,
Кайрăн пĕринче, — суранăм йăлт тапранчĕ,
Сурчĕ каççерен шăм-шакăм та çан-çурăм,
Çурĕ эрнипех канмасăр шалкăм çумăр,
Пĕлĕт анинче пур çăлтăр çĕтнĕ пекчĕ,
Çуртăм таврашне усал çăхан иленчĕ.
Йăшрĕ пуль манра хавха та чун çыранĕ,
Ăмăр таврара, çиçмест чечек çаранĕ....
Пĕтрĕм-ши вара? Чĕреçĕмре пуш-пушă,
Шанчăксăр çынна, пĕлсем, епле хăрушă.
...Çутă курăнать! Хĕвеллĕ ырă ялкăш,
Ман чунăм-ӳтĕме сиплен асамлă варкăш.
Çакă ĕнтĕ шанчăкăм тени,
Асамлă вĕçĕм пĕр сана кĕтни.

xxx

Пур — пурпалан,
Çук — çукпалан.
Пулнă та пулман
Пирĕн санпалан.
Çитменнине çитернĕ,
Ытлашшине пĕтернĕ.

xxx

Чухăна инкекре пĕр туйи пулăшать,
Ёхлетсе-пĕхлетсе ун çине тайăнать.

xxx

Ним çукран тума пĕлни,
Шутласан, — ăсталăх.
Пурринчен йăлт салатни -
Тĕрĕс-ши? — юлхавлăх.

xxx

Татах тĕл пултăмăр санпа,
Ай, улшăннă эпир, сисетĕп.
Пăхатăн сӳрĕклĕ сăнпа,
Эсех-ши, савнă тусăм? — тетĕп.
Çиçмеççĕ санăн куçусем,
Ачашшăн пăлханмастăн темшĕн.
Кулмаççĕ ăшшăн тутусем,
Эс шăннă халĕ. Мĕншĕн?

xxx

Мĕн хăтланатăн, Украина çĕрĕ?!
Эс сутрăн хăвăн халăхна юта.
Çухалтăр тетĕн пуль пур вырăс йĕрĕ,
Йăлт çаврăнтăн хăрушă фашиста.
Аттеçĕм Аслă вăрçăра куç хупрĕ
Сан пулăх тăпруна çунтарнă чух тăшман.
Аннеçĕм тăнлавне шап-шур юр çурĕ,
Ун мăшăрĕ, Леонтий таврăнман.
Кĕтетчĕ вăл ăна, пĕлместĕп, темшĕн
Хĕл ларнă вăхăтра, кĕр-çур çитсен.
Хăрушă пулчĕ вăрçă пур этемшĕн,
Куççулĕ типрĕ йĕнипе çынсен.
Ылханнă эпĕ те, Германи, ирсĕр
Çунтарнăшăн, вĕлернĕшĕн пире.
Эс, Гитлер, пулнă пуль сăвапсăр-пилсĕр,
Фашизм, çĕнĕрен кĕрен чĕрре.
Кам пултăр хăйĕн халăхне пĕл шелсĕр
Çунтараканĕ çакă çĕр çинче?
Мĕн? — Украина. Хывăх пуçĕнче.
Чăн, Рада шухăшлавĕ тĕлсĕр-йĕрсĕр.
Пĕл, Тимошенко, Яценюк, Турчинов,
Кличко... Çак шутлă хушамат-ятсем, -
Вĕсем пĕтеççĕ хăйсемпе хăйсем,
Фашизм вăрçăра ялан путланнă.
Савнă Украина, тăнласамччĕ,
Çапăçмашкăн хăвăрт чарăнсамччĕ!

xxx

Пăр шăннă май пĕве тавра
Мана тытасшăн чупрĕ кашкăр.
Лекмерĕм çăткăн çăвара,

Ан ĕç юна, айван, тытмасăр.
Анчах та кӳтнĕ кăмăла
Çĕклес текен çынсем тĕл пулчĕç.
Сурмарĕç çав туссем çăла,
Манпа вĕсем паян та юлчĕç.

ххх

Пăтранчăк пулнăран тасатрăм сан шывна, çăлкуçăм,
Сипетлĕ, тутлă халиччен, тăп-тăрă эсĕ, уçă.
Эп шантăм типмессе, тапаслăхна, пĕлсем, тăванăм,
Пĕр вĕçĕм юхмалла, çăл куçăм, шăнкăр-шăнкăр санăн.

ххх

Ăсмассерен сĕрекене
Кĕрсессĕн ылтăн пулă -
Çын пĕлмĕ ăрăс пуррине,
Кăшт кирлĕ пуль салхулăх.

ххх

Алăк тăпсине хирекен
Арăмпа хирĕлекен.

ххх

Çамрăк турат авăнать,
Ватă турат хуçăлать.

xxx

Ăнлантăм эп, пĕр вăхăтлăх кĕтес -
Ман хăтлă пӳлĕм — çакă тĕнчере.
Вăл пысăк пулманран мĕн-ма йӳтес?
Тен, аслă пулмалла, эс ман чĕрем.

Пур тĕнкĕл-тĕнкĕл савăт-сапара,
Пуç арпашмалăх пур-шим ăраскал.
Ку чуншăн — лĕклентермĕш çеç, ара.
Чи йӳнĕ тенинчех пулас мăскал.

Сан пушă килӳнте пĕр алтăр çеç, савни.
Тултартăн ăшă куллупа ăна.
Кирлех-ши халĕ эсĕ савманни?
Туятăп акă, саншăн эп — хăна.

Çап-çутă çăлтăр пек кăвак куçу.
Путассинчен, хăратăп, канăç çук.
Ишетпĕр иккĕн тарăн тинĕсре,
Мĕн кирлĕ ытлашши паян пире?

xxx

Курмăш-чăммăш ай пулас, -
Тетпĕр те, — иртетпĕр,
Хамăрпа инкек пулас, -
Вĕçĕмсĕр йĕретпĕр.

Кунтелейĕ-пунеттей
Тарнă та пытаннă.
Кăшт пулинччĕ çын хӳтти,
Хăлхана хупланă.

Çакă ахăр саманан
Куçĕ çăткăн-выçă,
Кашкăр пек кăшлать çынна,
Ах, епле хăрушă!

2010 çул

xxx

КУНТА — ХĂНАРА

Ватă çын пырать шăл тухтăрĕ патне,
Шăлса шур сухалне калать ятне,
«Пĕр шăл çеç юлчĕ çăварта ман, — тет, —
Апат çимешкĕн майĕ çук. Ах, терт!
Çăтса яратăп çаплипех шала,
Çĕрмесĕр йăлт тухать вăл каялла.
Мĕн усси! Кĕринччĕ ӳтĕме апат тавраш,
Пач çиейместĕп ĕнтĕ эпĕ аш.
Ах, ăслă тухтăр, шăллă ту мана,
Мĕн кирлĕ — Парăп, пулăн эс хăна».
Сыватакан итлерĕ мучие,
«Шеллетĕп эп сана, мăнтарăн, ватă,
Инкеклĕ шăпупа эс çамрăк мар тинех,
Асамçă мар, мĕнпе эп савăнтарăп?
Пĕр вăтăр çул чакарăп çулсене.
Анчах пĕлместĕп вăхăт еккине.
Манран килсессĕн пурнăç урапи
Вăрахăн кусĕччĕ, эс шăллă пулăн.
Шăп тăхăр теçетке уру утни,
Эс ĕмĕрлĕх кайни илемлĕ пулăм».
Çуратнă çĕр илет мĕн пур çынна,
Кунта этемлĕх вăхăтлăх кăна.

xxx

Вылянуçăм пулинччĕ юнра,
Ыратуçăм пулинччĕ чунра,
Хытнă тейĕн шăм-шак, шăнăр, ӳт...
Яшлăх тартăн иккен — шухă ут.
Ывăну тенине пач туйман,
Авкаланнă, ĕçленĕ, тарман.
Йăкăлтатнă, шӳтленĕ эпир,
Çулăхмастчĕ пачах сивĕ чир.
Йăх-йăх! тунăран хĕрупраç,
Хи-хи-хи! саспалан ир те каç
Пирĕн пурнăç нар питлĕн кулать,
Çамрăк ĕмĕр пĕрре çеç пулать.

xxx

Вăрăм мар пирĕн пурнăç, юлташăм,
Паянхи ĕç-пуçа ырана хăвармасăр
Çавăнпа пĕр-пĕрне пулăшмашкăн васкар,
Пĕчĕк çеç пултăр ĕç, кирпĕч, тăм хăпартар,
Ватă çын куççульне тутăрпа хăть шăлар.
Вăхăт темшĕн пиртен, шел пулин те, хастар.
Çиçĕм евĕр кăна пирĕн пурнăç тени,
Йăл çиçет, самантрах сӳнĕ унăн кулли.

xxx

Çĕр чăмăрĕ пайланчĕ-шим икке?
Пусмассерен — ултав-суя, инкек...
Сĕм-тĕттĕм каçсенче тула тухма хăрушă,
Мĕн юлĕ пирĕнтен килес ăрушăн?

Шанманлăх, вăрçă-харçă, кӳлешӳ,
Ылханлăх, икĕпитлĕх, кĕвĕçӳ,

Куласлăх, мăшкăлласлăх, виртлешӳ,
Йăх-яхшăн иртĕнӳ çеç. Мĕн-ши ку?

Ай, мăнтăрлантăмăр пулас пуртан,
Шутлатăн, хăшĕ тилĕ пек чее,
Хăюллă, вĕçкĕн, турăпа пĕр тан,
Вăл çамкуна пăшал тытса тĕллет.

Ахăрсамана халь — манăн ĕмĕрте,
Шанатăп, урмăш пурăнăç иртет.

2013 çул.

ххх

Эп пурăнатăп сăвă тĕнчинче,
Вăл çулăма пӳлмерĕ кĕвĕçӳллĕн.
Ютшăнтармарĕ кăмăла инçет,
Вăл çывăхланчĕ питĕ илĕртӳллĕн.

Пĕр харпăрлăх курмарăм хам тавра,
Пин çăлтăр уйĕ, пĕлĕт, çумăр, Туррăм.
Çĕр тĕрлĕ сас — эп кĕнĕ пахчара,
Ай, чĕвĕл-чĕвĕл! Çутă, ăшă, ырă.

Кĕмерĕм парăма куçланăшăн уя
Ир шуçăмĕ кĕреннĕн ялкăшсассăн.
Эп пултăм нимсĕрех чунпа пуян,
Тен, çавăнпа ман çирĕпленчĕ сассăм.

Васкасчĕ сăвă тĕнчине, туссем,
Нухратсăр, шикленмесĕр, шăппăн кĕрĕр.
Хайлавăр кирлĕ, хаклă сăввăрсем,
Чăвашлăх пултăр ĕмĕр-ĕмĕр чĕрĕ!

xxx

Эс килтĕн яланлăх, пĕр вăхăт кăна.
Çил варкăшĕ евĕр, вылянчăк.
Те пултăн юмахăм, те пултăн чăнах?
Ултавçă-ши эсĕ? Те шанчăк?

Кĕретĕн каçа, тĕтрене, çумăра,
Салхуллă, хаваслă эс, ăмăр.
Çилхеллĕ чупатăн, шăртланчăк, кăра,
Эс тĕссĕр, хĕп-хĕрлĕ те хăмăр.

Сăнарлă, пуш-пушă, туратлă, кервен,
Сулмаклă утан, кĕрĕс-мерĕс.
Эс чăрсăр, сăпайлă. Мĕн-ма тĕрлĕрен?
Илемлĕ, усал. Хăшĕ тĕрĕс?

xxx

Тăванпа пурăнни аван,
Ютшăнать тăванран айван.

xxx

Хĕненипе хĕсĕре
Йăхтараймăн кĕçĕрех.

xxx

Ыран мĕн пулассине пĕлместпĕр те — аван,
Ĕнерхинчен тӳпе ăмăртарах паян.
Хыçра уярччĕ пуль, хĕвеллĕччĕ пуль кунсем,
Шансамăр ыррине, малашлăха, çынсем.
Шыв илнĕ вырăна çунтарĕ шăрăх, тен,
Тусанлă пуш хирте çурт çĕклĕ, тен, этем.

Лартатпăр хуйăкпа çĕр тĕнĕлĕ куçсан,
Чăвашлăх юласса, тăванăм, çирĕп шан.

2014 çул.

ххх

Тĕрлĕ сăрт-тӳремлĕ сукмакпа,
Тӳрĕ те тумхахлă мăн çулпа
Утрăм чăтлăх витĕр сĕм çĕрле
Çутă-çутă çăлтăрпа пĕрле.
Мĕншĕн утнă? — Хам пата çитме,
— Эпĕ пулнă, эпĕ — пур, — теме.

ххх

Эс ырă питĕ çыншăн, çут çанталăк,
Хаваслăн уçрăн ху патна кĕмешкĕн алăк.
Сутмарăн укçалла эс сывлăшна усламçăн,
Эп пултăм вăрманта хастар кăмпаçă.
Уçланкă, йывăç-и — мĕн пурĕ пулчĕ пирĕн,
Çырлалăха кĕрсе юрлатăп юрă, — ирĕк.
Тăп-тăрă шыв ĕçетĕп çăл куçран,
Вăл тарăн çырмара тапать, куран.
Çут çанталăк мулĕ çиттĕр пĕтĕм çыншăн,
Кайăк-кĕшĕкшĕн, чĕр чуншăн, хуртшăн.

ххх

Ирĕклĕх мĕн вăл, Раççейĕм?!
Пĕлесчĕ ман вăл пуррине.
Мĕн шурĕ ултавлăн сан çийĕн?
Илтетĕп усал юррине.
Тĕссĕр мĕн пурĕ, йăлт чыссăр,

Сывлăшĕ, çилĕ, пăхни,
Халапăмăр, кунăмăр сусăр,
Суялăх кăна — пурăнни.
Пăтранчăк ăс-хакăл та шухăш,
Мĕн пулчĕ? Малашлăх — тĕтре.
Çĕр-шывăмăр ăйăрĕ шухă,
Вăл сăлăпсăр, аскăн, чĕтрет.
Тьфу! Раççейĕм, хăçан сывалан?
Мухтанассăм килет санпалан.

2010 çул.

xxx

Куç ырлăх еннелле пăхсассăн та хăш чух —
Ман шухăш тавралла пĕр мулçă-тусăм çук.
Хам евĕр çынсемпе тупатăп пĕр чĕлхе,
Тасалăх çăлĕнчен тапать ялан хĕлхем.
Ыйтатпăр каçару пĕр пĕчĕк айăпран,
Пĕр ĕмĕр пурăнатпăр çĕр çинче, — тесе.
Памасăр алсене иртместпĕр аякран,
Тус маншăн пулнине чĕре туять, сисет.

xxx

Тĕнкĕлтетмĕш эс, кĕслеçĕм.
Тĕнкĕл-тĕнкĕл! тĕнкĕлтĕк!
Тĕлĕнеп, ӳлемлĕ мĕншĕн?
Тĕнкĕл-тĕнкĕл! тĕнкĕлтĕк!

Пăнтăртатмăш балалайка.
Пăнтăр-пăнтăр! пăнтăртăк!
Пăламаллă эсĕ мĕншĕн?
Пăнтăр-пăнтăр! пăнтăртăк!

Нăйăлтатмăш сĕрме купăс.
Нăйăл-нăйăл! нăйăлтăк!
Мерекеллĕ эсĕ мĕншĕн?
Нăйăл-нăйăл! нăйăлтăк!

Кăнна-кĕтĕр! Эсĕ купăс.
Кăнна-кăнна! Кĕтĕрĕм!
Кăмăлçахлă эсĕ мĕншĕн?
Кăнна-кăнна! Кĕтĕрĕм!

xxx

Хăрах ура çинче тăмалăх, шăп та, çĕрĕм,
Истори кĕнеки çинчи, шӳтле.
Мĕн акнине пусçтартăм, кĕртрĕм, çирĕм,
Хыснашăн вăхăтра кайса тӳлеп.

Вĕчĕрхенместĕп эп тăпрашăн, мулшăн,
Пурнатăп сăвăçла, çара çерçин.
Апатăм пур, çителĕклĕ вăл чуншăн,
Ăруçăм ман пуласшăн халь те Çын.

Йĕри-тавра вăрман, уй-хирĕм те çаранăм,
Тем анлăш туйăнать тӳремлĕх, сăрт çамки.
Çак илеме куçлатăп эп, тăванăм,
Раççейĕн çĕрĕ маншăн чи хакли.

Çуратнă вăл мана çара ӳтпе ырпиллĕн
Тумашкăн турă хушнă ĕçсене
Сăваплăн, чыслăн, çынлăхлă та тимлĕн,
Вăл кăмăлçахлă пурăнма сĕнет.

Кайсан та тупӑнать-тӗр маншӑн лаптӑк
Хам тӑрӑшшӗ е кӑшчӗ ытларах.
Çав пӗчӗк шӑтӑкра эп лӑпкӑн канӑп,
Унта çуралнӑ, выртӑп тӑпрарах.

xxx

Кут(ӑн) килекен укçа
Пуç(ӑн) кайнине курман.
Мӗнпелен пуятӑн-ши?
«Вӑл та, ку та» кирлӗ-ши?

xxx

ШАНЧӐК ХӖРӖМЕ

Хӗрӗм, тем тума та хатӗр эпӗ саншӑн,
Ай, тӗпренчӗкӗм, çунатӑм эсӗ маншӑн,
Сиплевçӗвӗм, эмелӗм, ӑшӑ çил,
Ачамçӑм, саншӑн — ӗмӗрлӗх ман пил.
Сывлӑхлӑ пулсамччӗ, Шанчӑкӑм, маттурӑм,
Пултӑрччӗ çумра ялан санпа пӗр Турӑ,
Вӑл çӑлӗ инкекрен эп çук чухне,
Унран çеç илтӗн эсӗ чӑннине.
Пехил!

xxx

Пурнӑç вӑл, шутла, — ала,
Шав пире аллать-аллать.
Ала витӗр тухманни -
Чӑнкӑ чӑваш текенни.

xxx

Тăрă шыври ĕмĕлке
Çын тасине пĕлтермест,
Ылтăн çиçет пылчăкра,
Вараланчăк мар, ара.

Ĕмĕлке кĕç тухрĕ те, —
Пулчĕ-тăчĕ, кур, явăл.

xxx

Укçа чул кастарать,
Мулĕ хăй — астарать.

xxx

Чĕпĕ сăхсах тăранать,
Тăранать те пăрăнать.
Темшĕн çăткăн алигарх.
Вĕçĕмсĕр çиет-çиет,
Хырăмне тĕкет-тĕкет...
Урлă кайнă шампаккай,
Шав кавлет шăрттан, какай...
Тăранать-ши выçăскер?
Кам вăл алигарх, мĕскер?

xxx

Ăс панă май пăс паракан нумай.

xxx

Мĕн çиттĕр айван пулнине,
Патакĕ лекет ăслинех.

xxx

Сăмсуна каçăртнă чух
Чĕлхӳне çыртсассăн чух.

xxx

Чупман, ӳкмен, шуман,
Унăн çук, паллах, тăшман.

xxx

Пултаратăн тавлашма,
Эс çиетĕн чашлама.
Ĕçлĕ çын вара уйра
Кунĕпе ĕçет уйран.
Вăхăт çук ларса çиме,
Кутăн çын — ĕçре мемме.

xxx

Килен-каян черккине
Тытмаллине пĕлтерет.
Пĕлтермест ĕçмеллине,
Х(ă)ватлă шĕвек ӳкерет.

xxx

Эс кайнă хыççăн йăлт пушанчĕ,
Йăл илнĕччĕ чечекĕм, шанчĕ.
Аманнă кайăк эпĕ — ĕнертен,
Çунатăм хуçăк, ӳкрĕм пĕлĕтрен.

Мĕн-ма çăватăн вĕçĕм, çумăр?
Халь çĕмĕрт тĕслĕ чунăм, ăмăр.
Пĕр сивĕ çил улать чĕреçĕмре,
Курмастăп эпĕ, таврара тĕтре.

xxx

Иккĕн сухаларăмăр савăшу уйне,
Эпĕ тăваканĕ унăн шăйрăкне.
Пултăм-çке явапла вăрлăхшăн та эп,
Темшĕн шăтайман вăл тӳрĕ, тикĕс, шеп.
Кĕр те çитрĕ акă, йышлă мар пучах,
Тĕлĕнтермĕш мар-и, вăл та пуш-пушах.
Мĕн тăвар, савниçĕм? Сухалар тепре.
Пурăнатпăр çакă çĕр çинче пĕрре.

xxx

Ман пата кайсассăн теприне
Савăн-ши? Пĕл, кĕллĕм, ай, хăватлă.
Тепĕр хут мĕн калăн ютрине?
Кашнинчех тупайăн-ши ынатлăх?
Тапĕ шывĕ, тен, çине-çинех,
Тăранмасăр эсĕ ĕçĕн-ĕçĕн...
Тармĕ-ши ун çулĕ çĕр айне?
Унăн кукăр-макăр темĕн тĕрлĕ.

xxx

Куççулĕн йĕмерĕм вăл кайнă чухне,
Ӳтленнĕскер килнĕ, хăй илтĕр чунне.
Пĕлетĕп эп, унсăр хĕвел сӳнессе,
Пĕр вĕçĕмсĕр тапнă çăл куç типессе.
Вăл пулнă ман юрă, кĕслем, ырату,
Çын вилĕмсĕр пулĕ, пурах юрату.

xxx

Ĕненнĕ эп сана, эс пулнă туррăм,
Ман пĕтĕм кĕллĕм — эсĕччĕ, пур юррăм.
Пĕлместĕп, ыттине мĕн-ма картман.
Марийăн çутă ывăлне курман.
Эп тикĕс çулпалан утасшăн пулнă,
Тунмастăп, якăлтатнă, сикнĕ, кулнă...
Сасартăк тĕксĕмленнĕ янкăр кун,
Пăр, çиçĕм, аслати, тăм пулнă ун.
Лăскарĕ вăйлă çил кимме тем тĕрлĕ,
Пăтраннă авăрта эп çурлă-кĕрлĕ,
Шав çурĕ пуç çине йĕпхӳ те юр,
Çанталăкăн çынсемшĕн тем те пур.
Эп çитрĕм сан патна шарт сикнĕн, Туррăм,
Пĕлместĕп калама пĕр кĕлĕ ыррăн.
Анчах йăтатăп йывăр хĕресе,
Шанатăп темшĕн Эсĕ кĕрессе.

xxx

Аçтаха саккунĕпе
Пурăнатăп эпĕ, Пулă.
Курăнмастăп хăш чухне,
Тухрăм тăк — лектерĕ хулă.

Пăхăнтармăша пула
Сăнăм ман салху та лăпкă,
Вăйлăскер, ялан кулать.
Акăш-макăш çавă, лăкă.
Юрлама чарас шутпа
Чăпăркка тытан, тискерĕм.
Аçтахам, эс те упа?
Мĕн пулатăн? Пĕлеймерĕм.
Вĕрентмен вĕçме çӳлте,
Эп — ишевçĕ, кур, хӳреллĕ.
Кĕмĕл хупăллă ӳте
Эс сĕветĕн. Кӳренмерĕм.
Эпĕ чĕмсĕр те хăюсăр,
Йăл кулма та маннăскер.
Эсĕ питĕ-питĕ чунсăр!
Пысăкскерĕм. Ай, тискер!
Вĕрентен анчах ырра,
Пархатар санра пурах.

xxx

ЧĔРĔППЕ КАШКĂР

Юптару

Кашкăр курчĕ Чĕрĕпе,
Чĕрĕп йĕплĕ кĕрĕкпе.
Иккĕш те — тискер чĕр чун,
Çуралман вĕсем пĕр кун.

— Шутсăр хырăм выçнă ман,
Чĕрĕп, аш пулан паян, —
Терĕ Кашкăр «çăмхана», —
Ман çиес килет сана.

— Юрĕ, — терĕ йĕплĕ тус, —
Эсĕ вăйлă Кашаман,
Кĕрĕкӳ тăмасть пĕр пус,
Питĕ йӳнĕ çийĕм ман.

Санăн çăмлă кĕрĕкне
Ăмсанакан темĕн чуль.
Çĕтĕлмест вăл ĕмĕрне, -
Чĕрĕпĕн юхать куççуль. -

Эсĕ манăн тумăма
Сĕртĕнсемччĕ тяппупа.
Тытăн вара кăшлама,
Эпĕ пĕчĕк, мăн упа. -

Кашкăр йĕплĕ чĕрĕпе
Лап! тутарчĕ урипе.
Ӳкрĕ кĕç тукмак хӳре,
Айванскер вăл — инкекре.

Выçă куç ан пул, этем,
Унсăр кашкăр пек пĕтен!

xxx

Ăшăмра вутăма эп сӳнтертĕм.
Эс чĕртрĕн ăна çĕнĕрен.
Васкарăн. Çухалтăн. Çĕнтертĕм.
Эп улшăнтăм халĕ тĕпрен.

Тусна пурăнма шутсăр ирĕк,
Лăпкă çил питĕме ачашлать,
Ынатлă манпа шĕшкĕ, çирĕк...

Сарă çулçă ÿкет те ташлать.

Каç-çĕр чаршавне пач хупмасăр
Сăнатăп тавралăх сăнне,
Пĕлместĕм иккен уйрăлмасăр
Эп, тусăмçăм, пурнăç хакне.

Çавăнпа йышăнатăп парнен
Иккĕн ик еннелле утнине.
Эпĕ мантăм сана, ан эрлен,
Хытаратпăр ачаш чунсене.

xxx

Уçă алăклă мĕнпур поэт,
Унăн пурнăçне кашни пĕлет.
Синкерлĕ, ăраскалсăр е пĕччен...
Мĕн чухлĕ сăвăç пулĕ çут тĕнчен.
Уçмастăп эпĕ хамăн чĕреме,
Вăл вăрттăна савать-çке, пĕлтерме
Васкасшăн мар, ун сăвăçĕ-хуçи
Пĕл, вулаканшăн çавă «паллă» çын.
Вăл ятсăр-шывсăр. Мăшăрĕ ăçта?
Илемлĕ. Чăрсăр. Пурăнать ялта.
Мĕн чухлĕ сăвăç, çавăн чуль ыйту,
Питех те кăсăк сан хушма яту.
Паллă, ман пирки кайсан лере,
Куç хупнă хыççăн калĕç тĕплĕнрех,
Шăмă сыппине йăлт шутлĕç сиктерми,
Пурнатчĕ тейĕç сăвăç Салампи.

xxx

Перетĕн пулас айвана,
Е варкăш, е çулăм, эс кăйкăр...
Кулса пăлхатан тăмана,
Эс манăн, туятăп-çке çăлтăр.

Çурма тĕттĕмре йăшнăскер,
Йăваш Куççульпи мар-ши эпĕ?
Ăспа шухăша путнăскер,
Пăхмастăп инçе, сĕмленетĕп.

Сан пек таврана çутатма,
Ăшăтма, хĕм сапма, вут чĕртмешкĕн
Пултарнă пулсассăн хама —
Телейлĕ эп туйăттăм темшĕн.

Çăлтăрăм, эсĕ — вăй памăш, çулташ,
Тăванăм, савни те юлташ.

xxx

Ют алăк умĕнче эп тăтăм пĕринче,
Вăл хупăччĕ, ара, сĕм тĕттĕмччĕ тавра.
Те сăлăплă вара мĕн пурĕ çут тĕнчен?
Шыратăп айăпа пĕрех, туссем, хамра.
Чим, пулнă пуль кĕтмен хăнам эс маншăн та,
Шанмарăм пуль, туймарăн пуль ăшпиллĕх.
Ман пушă пулнă, тен, ун чух чунра, шалта.
Çитмерĕ пуль тăванлăх саншăн, тимлĕх.

Пайлассăм килменрен мĕн пуррине пĕрле
Эп пăраннă пуль айккине шиклевлĕн, —
Илемлĕ курăнма тухасшăн мар тӳрре, —

Пӗлетӗп эпӗ, эс мана кӳреннӗ.

Кăткăс ăнланмашкăн пӗр-пӗрне, туссем.
Куратăр, ишӗлеҫҫӗ сăртсемпе тусем.

xxx

Кӗретӗн варкăш евӗр кантăкран,
Сар кайăк эс, тармастăн-ҫке манран,
Итлетӗп сан йăпатмăш юрруна,
Аннем, куратăп ăшă сăнарна.
Арлатăн пек чӗнмесӗр кӗнчеле,
Эс шухăшлăччӗ, эпӗ санашкал.
Хупласшăн тейӗн сарă хӗвеле,
Пымаҫҫӗ тейӗн ӗҫӗмсем кал-кал.
Туйăнăҫ кăна, сар кайăкăм-анне,
Ăнатчӗ пирӗн пурнăҫ-ҫуркунне,
Пăхатчӗ ҫутă кантăкран хӗвел,
Тăванлăччӗ, пускиллӗччӗ тӗпел.
Хутаттăн эсӗ кăмака ирпе,
Пиҫетчӗ хурҫă савăтра шӳрпе.
Хупаттăн кукăль, тунă пӳремеч,
Сап-сарă шушкă, пӗлӗм, кăлтăрмач.
Сар кайăкăм, иртсемччӗ тӗпеле,
Тăватăп эпӗ тутлă тинкӗле,
Пăхсамччӗ тутанса ман апата,
Иленччӗ пирӗн тунсăхлă сада.

xxx

Шапасем кăваклатнă чухне
Таврара яланах çуркунне.
Пĕвере юлмасассăн шапа, —
Пĕтĕм çыншăн хăрушă шăпа,
Юшкăнра-çĕрĕмре чĕрĕ чун пурăнмасть,
Сывлăш пĕтнĕ çĕрте пĕр тымар курăнмасть.

xxx

Уйăхăн та пур хуйхă,
Çавăнпа çук ун ыйхă.

xxx

Яшкана нумай вĕретнипех
Ашсăр-пăшсăр тутлă пулас çук.
Тутлă ун тавра эс чупнипе,
Вăл сĕтеклĕ шав тутаннă чух.

xxx

Темшĕн çакă пурнăçра, —
Шухăшлатăн та, ара, —
Пушă вĕçĕ хамăра
Çаврăнса лекет вара.

xxx

Пĕчĕк чух качакалан,
Вăкăр пул ĕçпе кайран.

xxx

Айăплă-ши ĕнтĕ, тусăм, «сурăх»?
Пулмасассăн пирĕн пĕр сăмах та урăх.

xxx

Çитĕ пире кушакпа шăшилле выляма.
Тусăм, паллах, эс мана çимеллех.
Пултарăп-и эпĕ тарма, пытанма?
Çăткăн чĕр чун çăварне лекмеллех.
Шанăç тупăп анчах çĕнĕрен пурăнма,
Ĕмĕт пур çĕр çинче çураккам хăварма.

АННЕÇĔМ

Аннесем çинчен юрлаççĕ юрă,
Аннесем сăпайлă, питĕ ырă,
Вăл анчах та çĕр çинче пĕрре,
Пирĕншĕн ялан хута кĕрет.
Мĕншĕн-ха, аннеçĕм, куç хупмастăн?
Вĕçĕмрен сывлатăн эсĕ ассăн.
Чарăнать кас-кассăн кĕнчелӳ,
Вырăнтах, куратăн-çке, килӳ.
Ман пата эс çырусем çыратăн,
Шăнкăр-шăнкăр! вĕçĕм тутаратăн,
Хуравне ялан памасть ачу,
Темшĕн саншăн унăн вăхăт çук?
Эп килсессĕн тĕпелте чупатăн,
Тутлă çимĕç хатĕр — савăнатăн.
Эс лартан сĕтел çине шăрттан,
Эп телейлĕ, эс, анне, пуртан.
Каçарсам мана, каçар, аннеçĕм,
Эсĕ хаклă, эс ĕçчен чĕкеçĕм.

Ман пуласчĕ сан пекех маттур,
Тавтапуç, аннеçĕм, эсĕ пур.

xxx

Телейĕм эсĕ, — çиçĕм пек, ялтра самант,
Пулсассăн ытларах, ку, — савăнăç, киленĕç.
Туятăп, ăраскал — çунатлă вăй-хăват,
Шап-шурă тĕсĕпе, илемлĕ питĕ, çепĕç.
Кăваррăн темшĕн хĕмленесшĕн çамрăк чун.
Мĕншĕн вăрăм пулмалла асамлă туйăм вучĕ.
Эс кĕтĕн те — чунра вылянчĕ çепĕç юн,
Йăл! тунă вăхăт çыншăн çутă, ăшă пачĕ.
Килмерĕç ытлашши шав кĕтнĕ самантсем,
Тав турăм пĕчĕк тĕлпулушăн шутсăр эпĕ.
Вăй пачĕç чĕреме сĕм-тĕттĕмре вĕсем,
Телейĕм çакă пулнă манăн тетĕп.

xxx

Вăхăт кĕтнĕ чух епле йăраланчăк-мăраланчăк.
Мĕншĕн эс тухман килме? Калăн, ман виçесĕр шанчăк.
Çĕмĕрт шурă çеçкине тăкмĕ тетĕн пуль, савниçĕм?
Çырнă ят шур юр çинчи тăрĕ-ши? Вулатăп вĕçĕм.
Атăл хумĕ туйăма варкăшпа илсе каясшăн,
Авăр çавăрнă тĕлте сиктересшĕн, путарасшăн.
Кĕтнĕ чух тухсам, килсем.
Питĕ кирлĕ эс, пĕлсем.

xxx

Çамрăк хулла авнă чух
Калани çеç усси çук.

Авăнмасăр пач ватти
Пулаять-ши вăл латти?

xxx

Аякка-аякка тинкерен,
Çывăхра пуррине сиктерен.

xxx

Тытма шутларăн эс вĕлле, -
Сан пĕр çакна çеç пĕлмелле,
Пулсамччĕ ылтăн вĕлле хурт,
Эс çĕклĕн çӳллĕ пысăк çурт.

xxx

Пылăн пулмалла хĕрхӳ,
Унсăр çуккă ĕрĕхӳ.

xxx

Пӳлĕме тустартăн урăм-сурăм,
Эп шырарăм «хаклă» япала.
Ылтăн мар вăл, кĕмĕл мар — культура,
Сăввăмсен тетрачĕ. Çук çаплах.

Çылăха кама кăна кĕртмерĕм,
Тинĕс чĕр чунне те кушака...
Кил-йыша та темшĕн ĕненмерĕм,
Çывăх туссене те, çав шутах.

Каламарăм куç кĕрет пĕрне те,
«Йăкăртнă, пытарнă эс», — тесе.
Ĕçĕмшĕн кулянтăм питĕ-питĕ,
Эпĕ ларнă вăхăт ирттерсе.

Вăл кăна-и? Хыпнă та кĕлленнĕ,
Çуннă ирчченех манпа çурта.
Сăввăмсен малашлăхне ĕненнĕ
Вăрттăн туйăм çеçкере пуртан.

Эй, тĕнче! Пăтранчăк мар-и пуçăм?
Ватлăх çитрĕ, куçăм алчăрав.
Умăмрах выртать, тетрачĕм уçă.
Питĕрмешкĕн çук ăна çăра.

Пепкемсем, те юрăхлă пулайăр
Савнă халăх кăмăлне кайма?
Савăнатăп, тупăнтăр, ан кайăр.
Çухатушăн эп вăрçап хама.

ххх

Ăçта çухалтăр, săвă-пепкемсем?
Шыратăп эп сире, шыратăп вĕçĕм.
Çуралтăр-çке эсир ман чун кӳтсен,
Ниушлĕ çыншăн шутсăр кирлĕ ĕçĕм?

Тустартăм кил-çурта, пур кĕтесе
Шăнатăп пуль, йĕретĕр пуль, — тейӳçĕн.
Выртатăр, тен, сасса йăлт итлесе.
Шанманлăх мĕн тери хĕрхӳ те йӳçĕ.

Мĕн ма пытантăн, ал çыру, манран?
Такамăн аллине, тен, лекрĕн? Мĕншĕн?
Ку маншăн — çухату, асап, суран,
Эс тупăнăн тахçан, туятăп, темшĕн.

Чăн сăвăç пулайман пĕр мĕскĕнкке
Ман туйăм тĕнчине, чуна вăрласшăн.
Калам-и çавă лирик-сĕнтĕке,
«Эс шутсăр пĕчĕк, питĕ халсăр маншăн».

Поэзи пахчине уçса кĕме
Пĕр чапшăн çунакан пултармĕ теççĕ.
Ялкăштарсамччĕ, ху, ăшри кĕлле,
Талантлă сăвăçсем тавран çӳреççĕ.

ЧАКĂР КУÇĂМ

Çĕмĕрт çурчĕ шурă çеçкине,
Ĕмĕт сарчĕ çутă çунатне,
Тĕл пуласчĕ, тусăм, санпалан,
Çавăнпаваскатăп эп яла.
Кантăк умĕнче ӳсет сирень,
Вăл та кĕтнĕ пулмалла пире,
Техĕм шăршă сарнă урама,
Хурăн сĕнчĕ сак çине ларма.
Çĕнĕ уйăх шурĕ тинкерсе
Каç чаршавĕн тĕттĕмне сирсе.
Çăлтăрсем хĕсеççĕ куç, савни,
Эп сана чылайччĕ курманни.

Авăк куç харшийĕ илĕртет,
Унăн айĕ — тинĕс, йĕкĕлтет,
Хăвăрт тарăн шывалла сикме.
Хурăн, тусăм — савнă ялăмра,
Хăтарсамччĕ хумсенчен, йăмра.

xxx

Ăша кĕмен сăмахсем,
Пуçа килмен шухăшсем
Чĕрмелес-и — çырăнать.
Акнă вăрлăх шăтĕ-ши?
Ырă çимĕç парĕ-ши?
Тутанакан пулĕ-ши?

КУÇСĂР САЛТАК

Кайрĕ Петĕр Чечен вăрçине,
Паттăр йĕкĕт сасартăк аманчĕ,
Вăл сĕм суккăр, курмасть çынсене,
«Эпĕ сусăр», — теейрĕ сар каччă.

Уйăх тухнă каçра хĕр патне
Шурă хурăн айне вăл васканă.
Çăлтăр куçлă савнийĕн ятне
Ыталанă чухне шав каланă.

Илтрĕ Лена салтак шăпине,
«Хăрушă, ай, турăçăм! — терĕ.
Вăл кĕтрĕ пĕрех каччине.
Хĕр тĕттĕм тĕсе ĕненмерĕ.

Çутрĕ çурта каççерен тĕттĕмре,
Çутă тĕспе симĕс куç вăл ăсларĕ.
Ешĕл куçлă салтак ĕмĕтре
Çур калчиллĕн çиçсе ялтăрарĕ.

«Петĕр, эсĕ куратăн, маттур,
Сусăр мар, санăн măшăр куç пур», —
Терĕ Лена ăшра йĕкĕте,
Мĕншĕн шанмăн вара ĕмĕте.

Тухрĕ салтак пĕр ирпе пуйăсран.
Ялĕ инçе, çитĕ-ши? Вăрăм çул.
— Чим, мĕн хĕрлĕн тухать анăçран?
Каччăн тухрĕ куçран, ак, куççуль.

Сарă хĕвел хăпарать тӳпене,
Кайăк юрри вăрататъ тĕнчене,
Пурçăн çаран, хыр вăрманĕ, çырма...
Эп, чăнах-ши, пуçларăм курма?

Умĕнче хĕр тăрать, чун савни,
Лена. Унăн çуначĕ, шанни...
Чечекпе, çăкăрпа, кулăпа.
Çакă ĕнтĕ телейлĕ шăпа.

АППАМ

Уçрăм туртса мăн хапха алăкне,
Тăсрĕ аппаçăм кĕтсе аллине.
— Йăмăкăм, çитрĕн-и? — терĕ кулса,
Чĕнчĕ пӳрте, тăсрĕ ăшă алса. —
— Шăнтăн пуль, сивĕ. Кăçатă парам.

Сĕтелĕм те хатĕр, яшка антарам,
Турăх, хăйма, хатĕрленĕ шăрттан,
Тăпăрчă, пулă, пĕçернĕ автан.
Илчĕ аппа нӳхрепрен сăрине,
Сĕнчĕ мана тултарса алтăрне,
— Йăмăкăм, тыт-ха, чĕнетĕп сана
Пирĕн пата час-часах хăнана.
Кĕтрĕç, пĕлсем, кинĕм, ывăл, йысну,
Çитĕнчĕ саншăн ӳстернĕ сысну.
Ак хатĕрлерĕм çăм çип те чăлха,
Çăм тутăр та çĕлĕк, ан шăнтăр хăлха»
Кайрăмăр иккĕн вĕри мунчана.
Çĕнĕ, ай, милĕк. Тултарнă чана.
Техĕм шăршпа ынакланчĕ сăмса,
Пилĕкĕм, пуçăм, пит-куçăм, хысах...
Шӳтлĕн, халапçăн, калаçрĕ аппа,
— Кирĕкĕ тухтăр, ан пул, кăрчанак. —
Пĕтнĕк шывне чул çине вăл сапать,
Кĕрĕ ӳтне милĕкпе çат! çапать.
Эпĕ те сапрăм чула чашлама,
— Ӳтĕм, ӳпкеçĕм, пултар сывлама, —
Терĕм хавассăн, — Мунчамăршăн тав,
Аппаçăм, эс пуршăн мĕн тейĕн. — Мухтав!

ХĂРУШĂ ĔÇ

Илемлĕччĕ питĕ Анюк.
Чăмăр пичĕ — ик хĕрлĕ улмаччĕ.
Юратрĕ ăна сар Ванюк,
Пĕруншăн вăййа вăл тухатчĕ.
Савнă имĕш маттур каччăна
Тепĕр хĕр, Турикас вĕлтĕрккийĕ.

Вăл хунă хăйне тет мăнна,
Калăн, йăрăс, яштак пĕвĕ-сийĕ.
Çунă питне çавă вĕçĕм сĕтпе
Кăпăк тĕслĕн шап-шур курăнасшăн.
Çӳренĕ тем çӳллĕш пушмак кĕлипе
Ванюкăн пуçне çавăрасшăн.
Каччă авланнă, Анюк юнашар,
Кăвакарчăн пекех савнă мăшăр.
Çитрĕ анчах хуйхă-суйхă, типшар,
Шутлатăр пуль, хурлăхĕ — ăншăрт.
Чимĕр, Наçтаç — Турикас вĕлтĕркки
Ак, Анюкăн питне çунтарасшăн
Сапнă шĕвек. Ку вăл — кӳкĕрт йӳççи. -
Йăлт шăтарнă ӳтне хуратасшăн.
Пĕр куçĕ путланнă Анюкăн, хура.
Çĕвĕклĕ пичĕ, кур, мăйĕ тăртанчăк.
Ыйхăсăр турĕ ăна пур суран.
Ах, хĕрарăмăн чунĕ аманчăк.
Хытарчĕ Ванюк кăмăлне, чĕрине,
— Мăшăрăм, — терĕ, — хĕвелĕм, çунатăм,
Пăрахмăп сана нихăçан, ĕмĕрне,
Эс манăн телейĕм, хăватăм.
Тухтăр сиплерĕ май килнĕ таран
Яваплăн хĕре кунĕн-çĕрĕн.
Пурпĕр инкеклĕ Анюк халь сăнран,
Юлчĕ яланлăх пĕр кĕвĕç çын йĕрĕ.
Чи йывăр чухне мăшăрне пăрахман
Сарă Ванюк, кур, ачаллă-пăчаллă.
Вĕлтĕр-вĕлтĕр Наçтаç çĕр çинче ыр курман,
Вăл ирттернĕ кун-çул çыншăн паллă.

xxx

— Сĕнсемччĕ, — терĕ пичете
Сăввусене, — мана тете. —
— Илетĕн темĕн чуль укçа,
Машина, çурт, килет усса.
— Кăлартăм вунă кĕнеке,
Пĕр вĕçĕм пултăм пичетре, —
Ман ятăм-шывăм, мулăм çук,
Пурнатăп чухăн эп ку чух.
Хавхаллă темĕншĕн çапах,
Тетеçĕм вилчĕ укçапах.

АННЕ ПИЛĔ

Çӳçĕме вĕçтерчĕ кăнтăр çилĕ,
Чунăма лăпкарĕ анне пилĕ,
Варкăш пек, ăшă пек, çутă пек.
Ай, аннемĕр пилне мĕн çитет.

Ӳкрĕм те, — тăратрĕ вăл ӳркевсĕр,
Сурана сиплерĕ пĕр ӳпкевсĕр,
Пачĕ шыв чĕрĕлме, пурăнма,
Савăнма, ĕçлеме, юратма...

Пилĕнче унăн пур-тăр ынатлăх,
Темшĕн кăмăл вĕçесшĕн, çунатлă,
Утнă май вăл юрласшăн саспа,
Пил мантарчĕ хĕрхӳ асапа.

Кайнă чух эсĕ çыхнăччĕ тутăр,
Юлнăскерĕн, сăваплăхĕ пур-тăр,
Аташмасăр çӳрен çул çинче,
Питĕ çывăх кăвайт та инçет.

Аннеҫӗм, пилне эп упратӑп ялан,
Телейлӗ туятӑп хама унпалан.

xxx

Чухларӑм эпӗ Пӳлӗх пуррине,
Вӑл тӗрлӗ ҫыншӑн картнӑ тӗрлӗ ӑрӑс.
Хуҫлатнӑ шутлӑн тӗрлӗ пӳрнине,
Шӑпашӑн таткаланӑ тӗрлӗ сӑрӑ.
Виҫесӗр пулнӑ ун тӳп-тӳрӗ ҫул.
Чылайӑшӗ, куратӑп эп, тумхахлӑ.
Мӗскершӗн кӑткӑс е ансат кун-ҫул?
Пӳреслӗх вӑл тахахлӑ та тахатлӑ.
Пӗр нӑйкӑшмасӑр утмалла иккен
Хам йывӑр хӗресе ҫӗкленӗ майӑн.
Хӑрушлӑх тӗл пулсассӑн — ман инкек,
Ним чухлӗ ҫук, шутлатӑп, санӑн айӑп.
Пӳлӗх пӳрнинче ынатлӑх пур,
Ҫутӑ ҫӑлтӑр ӳкрӗ, акӑ, кур.

ВУПӐР

«Вупӑр пусрӗ», — теҫҫӗ хӑш чухне.
— Мӗн вӑл Вупӑр? Выльӑх е тухатмӑш?
— Вупӑр карчӑк пур, тет, ҫын чунне
Сывлӑшсӑр илесшӗн акӑш-макӑш.
Вутлӑ сывлӑш — Вупӑр, вӑл усал,
Уйӑха та хӗвеле — ҫиесшӗ.
Ҫинӗ хыҫҫӑн ҫынсене пусать,
Кантӑкран вӗсем патне кӗресшӗн.

тахахлӑ; (возможность) та тахатлӑ; (необоснованно).

Вăл кĕрет кушак пулса çурта,
Вăрттăн, сыхлануллăн та сисчевлĕн
Улăхса вăл çын çине выртать,
Пӳрнине пыра чикет пит меллĕн.
Йывăр Вупăр пуснă вăхăтра!
Хускалма пач халĕ çук этемĕн,
Калаçмашкăн май çук, кăшкăрма,
Пусмăрлать пăвма хăтланнăн темĕн.
Вупăра сыхланă пĕринче
Мĕнлерех-ши вăл? — тесе пĕлесшĕн.
Пукана çапаççĕ те — минтер,
Кушакран — ват карчăк, мур илесшĕ.
Унăн пур хăйпе шур пуç йӳççи.*
Утланать те ун çине хăрушшăн!
Ну-ну-ну! тесе çак вутпуççи
Улăхать çӳлтен-çӳле пĕр хушă.
Çинĕ чух çав карчăк уйăха
Çынсене хушаççĕ кĕл сапмашкăн,
Хăратмашкăн йĕрĕх-ярăха,
Пĕчĕк пӳрнене кăшт вылятмашкăн.
Сенĕк юппине е хуçнă май
Ыткăнса тарать-мĕн Вупăр темшĕн.
Чӳк тумалăх мелĕ пит нумай,
Пурпĕр карчăк ăрăмлă этемшĕн.
Вупăр вăл — тухатмăш та ансух,
Хăратать ăна çапах та чӳк.

ххх

Мĕн вăл пăскăн япала?
Мĕн вăл пăскăнчăк? — пĕлместĕп.

шур пуç йӳççи; (шур пуç йӳççи — лотошка)

Манăн пурнăç çаплалла,
Кирлĕ маршăн эп йĕместĕп,
Кайтăр хăйĕн çулĕпе, — тетĕп, — вак укçа тупсассăн,
Ывăтатăп инçете, сывламастăп уншăн ассăн.
Пăскăна пула чире
Кайнă, — теççĕ те, — шанмастăп.
Иртмеллех çак чĕмере,
Сивĕ-сивĕ хĕл — шăнмастăп.
Çил-тăман алхастăр шав,
Çăлтăр-юр канмасăр вĕçтĕр,
Ӳктĕр пуç çине асам,
Шурă-шурă пурнăç çиçтĕр.
Ырăпа та усала
Уйăрмашкăн эп вĕрентĕм,
Тăшмансем ман çук, сахал,
Юлташсем нумай, пĕлетĕп.
Пурăнатăп çаплалла,
Тинкеретĕп малалла.

ххх

Çавăрать çула вĕçенчĕк,
Вăл кусать аяккалла,
Унпала пĕрле çӳçенчĕк
Куçрĕ хăвăрт малалла.

Чармаллаччĕ, чармаллаччĕ
Çавраçилĕм-пĕккĕме,
Тăтăм-юлтăм чăрмаланчăк
Чĕремпе те ӳпкемпе.

Çилхăванăм-арăсланăм,
Ман вăйçахăм-ăслаккай,

Акăш-макăшăм, вăрçчанăм,
Инçете вĕçсе ан кай.

Каялла килсеммччĕ эсĕ,
Çавраçилĕн, кусăркан.
Таврăнмасăр, эс кĕмесĕр —
Йĕрĕ, чарăнмĕ уркан*

ххх

Уйăх карталанчĕ, пăсăласшăн кун.
Календарь çуратăп, çитнĕ-çке юн кун.
Хăшĕ? Кун-ши? Эпĕ — пирĕнтен тарать,
Темĕн чамалатăп, пĕлĕт юнтарать.
Мĕн тăвас-ши манăн çумăра чарма?
Эп сана пĕлместĕп шăппăн каçарма.
Тикĕссĕн шĕвелчĕ пĕлĕт те тĕнче,
Эсĕ те халь тăлăх, эпĕ те пĕччен.

ххх

Сĕлкĕш куç, сана эп хĕрхенетĕп.
Çилхăван пулсассăн та — пĕрех.
Çил çунатшăн, çараккайшăн та йĕретĕп.
Саншăн питĕ нăйкăшать чĕре.
Пĕлтĕркке хӳреллĕ ăраскалшăн
Е вăрçчан пулнишĕн хушăран,
Эс витленчĕк çынччĕ пуль такамшăн,
Эп кулман сан пек какрашкаран.

уркан* (шарманка)

Парăслă карап çине лартасшăн
Халĕ те сана хампа пĕрле
Тăрăшатăп, ут манпа, тархасшăн,
Тухăпăр инçе çула çĕрле.

Ыт-тĕкел пулса, савниçĕм, эсĕ
Каравеллăна васкат мала.
Вайăкла* çунма чуна виçесĕр,
Ăратланăн эс те манпала.

xxx

Тăхăр хĕçлĕ, тăхăр аршăн —
Тĕртнĕ пирĕ-улача.
Вăл пулать чи ăмăрт-аршăн,
Хунямашăн-хуняça.

Тĕвĕ-çакăллă, хурталлă,
Ум çаккиллĕ тумпала
Çӳрĕн чăвашла, ку паллă,
Вăйă хӳхĕм унпала.

Шăнкăр-шăнкăр мăй çыххийĕ,
Кĕмĕл тенкĕллĕ тевет, —
Стайлă хĕр илемĕ-сийĕ,
Кам каччи сана тивет?

Çакăн пек тупраллă эсĕ,
Çураккаçăм-хĕр пĕрчи.

Вайăкла* (заставлять)

Ĕçлесессĕн ӳркенмесĕр
Йăлт пулать вăл тум арчи.

xxx

Эс пулсам ăрăмçах, эс пулсам Пĕсмĕлле.
Пурăнан шăпана ĕмĕрлет кам мĕнле.
Апаслан юмпала, апăс-карчăк пулсам,
Импеле айланса çынсене сыватсам.
Ипĕр-сипĕрпеле куç-пуçа ан имрет,
Эсрелпе шуйттана юратмасть киремет.
Ырăпа усала уйăрать аякран,
Çын шикленĕ, паллах, вăл ытла хаяртан.
Ирттерес кунçула Эрчемес карчăкла,
Йӳтесе çĕр çула çитиччен.
Çын пулин анрашка, çын пулин чалхăркка,
Чун хавалсăр поэзи кичем.

ПИРĔШТИ

Ырăсен шутне кĕрет
Хаклă пирĕшти,
Виçĕ тĕрлĕ киремет,
Пур тата ытти.
«Пирĕшти» тесен чăваш
Çуталать сăнпа.
Вăл пулать ун чух йăваш,
Кулкалать санпа.

Пирĕшти кашни çуртрах
Имĕш пурăнать.
Вăл кĕртмест шăвачура; (жулик),

Сĕмсĕр уртана.
Аскăн-тĕскĕн, кĕрт йытти
Алăка тĕртсен,
Йăскăн, йĕкĕлчĕк, тăртти
Тĕпеле иртсен —
Пирĕшти усалсене,
Пĕтĕм имсĕре,
Сĕкĕнчĕк-ансухсене,
Путсĕр-ирсĕре
Хăвалать иккен тула
Чунлăхне пула.

Пирĕшти таса юртан,
Тĕртнĕ шур пиртен.
Вăл сыхлать шав кил-çурта
Ĕмĕр-ĕмĕртен.

Харпăр хăйĕн те çумра
Пирĕшти пулать.
Вăл çӳрет çынпа çуран,
Хыçала юлать.

Пуйăсра та шав пĕрле
Е самолетра.
Кăнтăрла санпа, çĕрле,
Хăнара, ютра.

Юнашар тăрать, иртет,
Таврана сăнать.
Инкеке пĕрле сирет,
Çул унпа ăнать.

Тепĕр чух, тен, ывăнать
Вăл та пирĕн пек.
Выçăхать те пуль, шăнать...
Хăйĕн ĕçĕпе.

Чӳк тума ăна манма
Юрамасть иккен.
Пултаратăн çухатма,
Хурлăха лекен.

Тепĕр чух сыхлавçăна
Сĕнмелле-мĕн сăй.
Тав туса куллен ăна
Памалла-мĕн вăй.

Ĕçкĕ-çикĕпе шăв-шав
Тунă чух этем
Пулăшаймĕ-çке вăл шав.
Ӳсĕр чух пĕтен.

Пирĕшти çине кăна
Шанакан вилет.
Вăл та хăш чухне — хăна,
Хăй хакне пĕлет.

xxx

Мĕн тусан мĕн пуласса
Пĕлнĕ пулсан маларах —
Лармăттăмăр уласа,
Çӳрĕттĕмĕр куларах.

Пуҫра тутăр пур чухне
Ҫĕлĕкпеле мĕн тăван,
Хĕр пулса ҫитес чухне
Пĕр каччăпа мĕн тăван.

Пиҫи-пиҫми ҫырлине
Татаканĕ ҫук тетрим.
Сарă-сарă хĕрсене
Суйлаканĕ ҫук тетрим.

Хура-хура хурлăхан
Хура пултăр — килĕшет.
Каччи пĕчĕк те мăран,
Пурпĕр шутсăр килĕшет.

«Ҫăка ҫулҫи ҫавракa,
Мĕн каласа ҫырнă-ши?»
Хура хĕре савакан
Чăнахах та пулĕ-ши?

ххх

Кăмăллатăп шурă-шурă
Хут ҫине йĕрке ҫырма,
Халь кăна ӳкейнĕ юрăн
Шуррине куҫпа курма.

Илĕртет пире тасалăх
Тӳпере те ҫĕр ҫинче,
Несĕплĕх тени, сăпайлăх,
Пĕр ултавсăр ҫут тĕнче.

Эсĕ те çакна ăнланнăн —
Тин хускалнă тăманла —
Тап-таса, вăлтусăр манăн.
Эсĕ — шурă япала.

xxx

Вăхăт-вăхăт çухалаттăн эс.
Ăçтине камран ыйтса пĕлес?
Калаçмастчĕ çилпелен çăкалăх,
Хумханмастчĕ çырмари хăвалăх.

Вăхăт-вăхăт çухалаттăн эс.
Ăçтине камран ыйтса пĕлес?
Эрнипех çăватчĕ сивĕ çумăр,
Курăнатчĕ кун та пĕлĕт ăмăр.

Вăхăт-вăхăт çухалаттăн эс.
Ăçтине камран ыйтса пĕлес?
Каçăма сыхлатчĕ шăппăн уйăх,
Чунăмра тăратчĕ хурлăх уйĕ.

Эс кайсан вара — вара, вара...
Тăварланă кӳлĕччĕ — манра.
Чăнкăртатрĕ хаклă тĕкĕр темшĕн,
Савăнатăп çавăн чух вилменшĕн.

Унтанпа тем чухлĕ çухату,
Унтанпа тем чухлĕ ырату
Тӳснĕ эпĕ çакă çĕр çинче.
Юратусăр çутă мар тĕнче.

Кăларман пулсассăн вăл куççуль,
Ăраскалсăр пулĕччĕ кун-çул.
Юрату парать пире хăват,
Çавăнпа çӳретĕн вашават.

xxx

Юнашар ӳсеççĕ çăкапа юман,
Иккĕшĕ те савнă, эп çавна туйман.
Хăлăхсăр пуль тенĕ йывăçăн чĕри,
Юратма çынна та йывăр мĕн тери.

Çăкана хăратнă сивĕ хĕл, тăман,
Çавăн чух йăпатнă варлине юман.
Ăшăтнă ынатлăн, илнĕ ытамне,
Вĕçсĕр хăваланă сивĕ хĕл тăмне.

Çăкана сыхлавçă çăлнă вилĕмрен,
Хăй хăтăлаймасăр юлнă сивĕрен,
Тĕпренех хуралнă-çĕрĕшнĕ юман,
Иккĕшĕ те савнă, эп çавна туйман.

ПĂРЧĂКАН

Пăрч-пăрч! пăрчăкан, йăрă та сиккиллĕ,
Пĕчĕкскер, ыртăван, сăрăскер, ăшпиллĕ.
Юхан шыв хĕрринче пурăнать çак кайăк,
Никама хур тумасть, унăн çук пĕр айăп.

Вăл çерçи майлăрах, çип-çинçе ураллӑ,
Çĕр çинче те утать, тĕкĕ хăмăр, паллă.
Пăрчăкан çăмăлттай кайăк мар, састуйлă,
Ĕçченскер, çăмăлскер, хӳхĕм те ятуллă.

Ай, куккук, ай, куккук, çилхăван эс темшĕн,
Пăрчăкан йăвинче чĕпĕ ӳстересшĕн.
Пач пăхмасть çаврăнса каялла çав кайăк,
Ай, куккук, ай, куккук, пур сан пысăк айăп.

xxx

Телейсĕр кил-çурта шакканă эсĕ,
Такансăр-мĕнсĕр лартнă алăка.
Сан иртмеллеччĕ пуль кунта кĕмесĕр,
Ман шăплăха шуйхатрăн кăлăхах.

Вăр çавраçилĕн тусăнать пек пӳлĕм,
Лăплантармасăр кăмăл çилхине.
Те тарнă картаран сăваплă Пӳлĕх,
Мур çапрĕ выльăха çине-çинех.

Кĕмесĕр ирт. Лăплантăр-ха çанталăк
Ман илĕм-тилĕм кăмăл еккипе.
Ан хупăнтăр çапах та пирĕн алăк.
Килсемччĕ эсĕ. Çавă çеç. Кĕтеп.

xxx

Сывпуллашмасăр кайрĕ ылтăн туй
Чĕвен тăрса пăхатăп кантăкран,
Пытанчĕ-шим, пытанчĕ-шим тăпра?
Çап-çамрăк хурăн çакнă чĕр çитти,
Шап-шурă юрлă савăк хĕл йытти.

Эп кĕреймесĕр кĕмĕл тĕнчене
Упратăп кĕрĕн сарă ĕнчине,

Сывпуллашмасăр кайрĕ ылтăн туй,
Пĕр харăссăн хуралчĕ пĕтĕм уй.
Тунсăх чирĕ юлчĕ тăпрара,
Шурă-шурă мамăк таврара.

xxx

Тахçанах юрламасть сарă кайăк,
Уншăн йывăç турачĕн çук айăп.
Хăрнă пирĕн умри хурама,
Чĕвĕл сасă тухмасть урама.

Пĕчĕк кайăкшăн лартрăм йăмра
Юрăпа вăранма ирсерен.
Вăл вĕрентĕ ачашшăн ырра,
Кĕвĕ майăн вăрантăр сирень.
Тахçанах юрламасть сарă кайăк,
Уншăн хăрнă туратăн çук айăп.
Йывăç кирлĕ мĕн пур таврара,
Кайăк-кĕшĕк юрлатăр, ара.

xxx

Картина сăнарне чĕм панăскер, палитра,
Хăйне кам парĕ чун халь тĕттĕмре?
Тем тĕрлĕ сăрлăскер, ăстаçăна вăл кĕтрĕ,
Çын вилĕмĕ кĕскетрĕ ĕмĕре.
Нимех те юлайман кил-йышшăн ват ӳнерçĕн,
Хăварнă мулĕ — халăхшăн кăна.
Вăл пурăннă пулсассăн та — тĕнчешĕн.
Мĕн тăвăн, эпĕр — вăхăтлăх хăна.

xxx

Маншăн хӳхлеместĕн эс салхун,
Маншăн нăйкăшмастăн эс, гитара.
Саншăн эпĕ иртнĕ тĕлĕк, кун.
Шупкаланнă сăнлăх çеç, мăнтарăн.
Эп кĕресшĕн санăн кĕввуне
Çĕр чĕртеттĕм çăлтăр çуннă майăн,
Ĕнĕреттĕм шăппăн пĕчĕк кайăк,
Килчĕ чуншăн ĕмĕрлĕх ӳнер.
Унăн тӳпинче мĕн чухлĕ вăй,
Унăн килĕнче мĕн чухлĕ сăй,
Муза тĕнчинче — кашни поэт,
Юрăç та ӳнерçĕ, Президент!

xxx

Малтанхи сукмака тунă евĕр аран,
Тарăн юр кĕртĕнче ашса пынăн çарран
Эп хыватăп кĕпер санпала хам хушша,
Тытаясчĕ унта иккĕн пулнă ăшша.

xxx

Анчах куртăм сар хĕре,
Çулĕпе — вун çиччĕре.
Хам та хĕрĕхре кăна,
Çавăрма пулать ăна,

— Сывă-и, пикеçĕм? — теп,
— Чунăм-кăвакарчăн, — теп.
Тух мана, çырлам, качча,
Эпĕ маттур сар ача.

Чуптăвасшăн пикене
Тăсрăм аллăма кăна —
Пулчĕ ватă кинеми,
Мĕншĕн эпĕ тăмана?

Халĕ ĕнтĕ мĕн тăвас?
Сар хĕре ăçтан тупас?
Авланасси пулмарĕ,
Маншăн хĕр те юлмарĕ.

xxx

Картишĕнче — нăй-нăй.
Пускил пыл сарнă
Çĕтĕк-çурăка
Салатрĕ паттăр пек.
— Мĕн нушаран кунта
Хурт сапнă çăвăр?
...Сăпса йăви çухалчĕ.
Çакă çеç.

xxx

Шăтса юхрĕç куçăмсем,
Илтместĕп эп, хăлхасăр.
Шухăшăмсем те — хăрăк йывăç,
Çилхесĕр хум кăна.
Туптаман çава пек
Туйăмсем —
Эс кайрăн та.

xxx

Кĕç лира сассине хуллен парать.
Ку — аппогей. Те вăйсăрлăх та манăн?
«Вилетĕп» эпĕ чаплă самантра,
Тăп канăçлă чĕре, тĕнче лăпланнă.
Çак шăплăха такам вăрлассăнах,
Усал пырса кĕрессĕн. Туйăнать-и?
Тăнлатăп пурпĕр вăрттăн сассăма
Ай, евĕклерĕ юрату ыначĕ.
Вăл шăнăçмасть ку пӳлĕме анчах,
Вăл шутсăр пысăк, кайăк пек çунатлă.
Эп çамрăклантăм. Хĕр эп. Хĕрача.
Эп çăмăл-çăмăл мамăк, çилçунатлă.

xxx

ХĔЛ ЛАРМАСĂР ÇИТРĔ ШАРТЛАМА

Кун мечĕкĕ анмасăр анăçа
Пăлхантарасшăн пĕтĕм канăça,
Шуйханчăк хĕр ачаллăн елпĕрет.
...Ман кĕввĕмре çил вĕçĕмсĕр йĕрет.
Те сӳтĕлнĕ çап-çутă каç çăмхи.
Пуçланă çăкăр евĕр ун тăмхи.
Куласшăн çав та ватă карчăкла,
Эп сиккелетĕп акă шăрчăкла.

xxx

Калас сăмахăм çитрĕ-шим вĕçне?
Е хапăл мар чун сăвăлăх ĕçне?
Тĕпп-тĕппĕр, тĕппĕр! иртнĕн шухă ут,
Эс сӳнтĕн-шим, çыраслăх, çулăм-вут?
Мĕн пулчĕ çĕмĕрт çурнă чĕреме?
Вăп нăйкăш, нишлĕ, халсăр чăмăркка.

Сип-сивӗ, юншăх, хӗмсӗр, хăлтăркка.
Мӗн пулчӗ çыншăн çуннă чӗреме?
Те парăнасшăн вăл çурма çулта?
Поэзи картине кӗмесӗр сас,
Çитмесӗр çитмӗл çиччӗмӗш хута,
Пулмасăр этемле чунпа хавас.
Калас сăмахăм çитрӗ-ши вӗçне?
Пăрахрăм эпӗ сăвăлăх ӗçне.

ххх

Пыл хурчӗсем пулайнă ав сăрка,
Мӗн пысăкăш пуçтарăннă çăмха.
Салатакан та, имӗш, — хурт ами,
Тур пулăштăр, — синкерлӗ самани.

ххх

Шыв çинче — куçкӗски-кӗленче.
Икӗ сăн курăнать тӗпӗнче.
Юнашар çулçă тăкнă юман,
Пуçланасшăн пӗрремӗш тăман.
...Шыв çинче — куçкӗски-кӗленче.
Эс тăратăн çыран леш енче.
Пуç çине ӳкрӗ йӳçӗ йӗкел.
Çитеймерӗ, шутлатăп, мехел.
Урамра çавăрттармăш тăман,
Чун вăркатмăш, эс мӗншӗн айван.
Ытлашши те шанатăн хӗле,
Вăл — астармăш, вăл путсӗр мӗнле.
Юр çинче икӗ йӗрччӗ çӗрле,
Шăлчӗ шелсӗр юка ир енне.
Çил-тăманăм, хӳхлеччӗ пӗрле,

Эп çухатрăм çĕркаç савнине.

xxx

Йăлăхтарчĕ çумăр-чашлама,
Хĕл лармасăр çитрĕ шартлама.
Хĕвĕмре çапах та кĕр ăшши,
Кăмăла хуçаймĕ чун пушши.
Ситрĕлмесĕр юлнă тутăра
Асилмешкĕн çакрăм пăлтăра.
Кĕчĕ-тăчĕ симĕс тумлă çур,
Савăнмашкăн тĕрлĕ вăхăт пур.

xxx

«Эс хăвна пăхманшăн шутсăр ан çиллен,
Ан пулсамччĕ уншăн наркăмăш-çĕлен...»
Эп пулсан та пулăп саншăн Аçтаха,
Ун чĕлхи сăннисĕр, калăн, вăл така.
Мăйракаллă вăкăр евĕр ку чĕр чун,
Пур-ши унăн чунĕ, пур-ши унăн юн?
Арăсланнă майăн, тейĕн, чĕр шуйттан,
Крокодил? Те пулă? Бегемот-гигант?
Эсĕ пăхмасассăн пулăп эп çĕлен,
Çакăн пек савнишĕн шутсăр ан çиллен.

xxx

Такăрланнă ансăр вăрăм çул,
Тĕксĕмленчĕк ылтăн тĕслĕ çулçă.
Кантăк тăрăх юхрĕ сив куççуль,
Кăмăлĕ çак кунăн пурпĕр уçă.

Пулнă ĕмĕр чыслă кĕр хăни
Пĕтĕм ĕнĕрлевçĕ те ӳнерçĕ.
Кăмăллă ĕлккеншĕн ăнтăлни,
Евĕк чунлă çулçăллă ӳкерчĕк.

Пĕчĕкçеççĕ ăмăр пир çинче —
Ман çĕр-шывăн шăнăçнă кĕтесĕ.
Пур салхулăх, савăнăç. Кичем.
Кĕр сăнарĕн тĕксĕм çичĕ тĕсĕ.

xxx

Чĕм чечекĕ йăпанмашкăн
Ӳстеретĕп пӳлĕмре.
Хурланмашкăн-савăнмашкăн,
Чĕм кĕртмешкĕн ĕмĕре.

Шăваратăп асăрханнăн
Кунсерен чĕр шывпалан,
Вăл ытла черчен-çке манăн,
Питĕ те ачаш ялан.

Хăрминехчĕ чун йăпатмăш
Куçăхса та йăмăхса.
Чĕм чечекĕ — савăнтармăш,
Чун чечекĕ, эс таса.

xxx

Шухăшсем тараççĕ пĕлĕт пек,
Сан пекех манран инçе шăваççĕ.
Капланмаççĕ пуçăм тĕлĕпе,
Чĕмсĕр-ши?

Пачах та шуйханмаççĕ.

Тытрăм пĕчĕк шухăш сĕвемне,
Унпалан пуплем-ха чун канмалăх.
Вăл та маннă, темшĕн, кун сĕмне,
Ман пекех халь шухăш нăйкăш саслă.
Кампалан тупам-ши пĕр чĕлхе?
Е пулам-и пĕлĕт хальлĕхе?

xxx

Ĕххĕм! тенипе
Кша! тени пĕр мар.
Çу кунĕпе хĕл кунĕ тăван мар.
Эс чи илемлĕ сăмахсем кала,
Манпа ачашшăн, ăшшăн кулкала.

СĔЛКĔШ КУÇ

Сĕлкĕш куç, сана эп хĕрхенетĕп,
Çулпăхан пулсассăн та — пĕрех.
Çил çунатшăн, çараккайшăн та йĕретĕп.
Саншăн питĕ нăйкăшать чĕре.

Пĕлтĕркке хӳреллĕ ăраскалшăн
Е вăрçчан пулнишĕн хушăран,
Эс витленчĕк çынччĕ пуль такамшăн,
Эп кулман сан пек какрашкаран.

Парăслă карап çине лартасшăн
Халĕ те сана хампа пĕрле
Тăрăшатăп, ут манпа, тархасшăн,
Тухăпăр инçе çула çĕрле.

Ыт-тӗкел пулса, савниҫӗм, эсӗ
Каравеллӑнаваскат мала.
Вайӑкла ҫунма чуна виҫесӗр,
Ӑратланӑн эс те манпала.

xxx

Ӑвӑнтартӑн эс мана, кӗрленкӗм,
Мӗн тери юхатӑн вашават.
Шӑнкӑр-шӑнкӑр сассупа эрленмӗн,
Шыв сиккиҫӗм, пур санра хӑват.

Те кӗрейрӗ ӑшӑма йӑпаслӑх.
Арасланнӑ кӑмӑл тӑпланать.
Халӗ эп артаклӑ та хаваслӑ,
Кӗмӗл сасӑ, сикӗм талпӑнать.

Вӑл ӑҫта юхасшӑн? Хӑйӗн ирӗк.
Ун иленкӗ кӗввине кӑна
Хӑлхапа илтмешкӗн пур ҫӗр-ирӗн-
Эп кунта пулмарӑм ҫил-хӑна.

Имлӗ те ёлккен, пӗр йӳлекесӗр,
Ҫӑмӑллӑн сикет шыв аяла.
Чакӑл тӑприне хӑйпе илмесӗр,
Ӑнтӑлуллӑн, хӑвӑрт малалла.

xxx

Ҫутӑ-ҫутӑ кӑрпӑк,
Эс черчен те мӑртӑк.
Ҫӑмӑл, кусӑркасӑр,
Чӗмсӗр, ӑравасӑр.

Кăмăл çуйланмалăх
Тупрăм çав илемлĕх,
Юншăхлă шăналăк
Шурă та килпетлĕ.

Çилсĕр те тăмансăр
Хĕл паллийĕ, курăр.
Пĕр йăкăслантармасăр
Эс выртатăн юрăм.

xxx

Çап-çамрăк çын куç хупрĕ ир енне,
Мĕншĕн эс çаплах çăватăн, çумăр?
Йăлт лӳшкентертĕн акă йĕлене,
Кунĕ мĕншĕн пулмаллаччĕ ăмăр?

Çанталăкăн саккунĕ, хăй екки.
Çункăç-çиçĕме ма тикĕслетĕн?
Тӳпемĕн пур-тăр хупăлчă, пăкки...
Вĕçĕм эп куçпа çӳле тĕсетĕп.

Телейлĕ питĕ шухă чашлама,
Маншăн çумăр — хурлăх та куççулĕ —
Тухмастăп кĕçĕр, тусăм, ташлама,
Вăхăтсăр кĕскелчĕ пурнăç çулĕ.

ипĕр-сипер; — начар япала
имрет; — лишить сознания
чалхăркка; — кокетливая

ТУРĂÇĂМ

Тутарсен турри пур, мăкшăн,
Акăлчанăн та туван...
Пур пĕртен-пĕр Турă маншăн,
Çавă çеç манпа тăван.
Чăвашла унпа пуплетĕп,
«Турăçăм, каçар», — тесе.
Пĕр чĕнмесĕр те хӳхлетĕп
Пулăшмашкăн тем кĕтсе.
Ытлашши те парĕ Турă
Çук чухне сире валли,
Инкекре çăлать вăл, ырă,
Унăн йышлă япали.
Виçине пĕлсе ыйтсассăн —
Укçине те хĕрхенмест.
Ырă çын вăл, шутласассăн,
Мул тĕнчишĕн хĕрĕнмест.
Çитĕ мĕн пани — паяншăн,
Курăнĕ ирпе ыран.
Туррăн та пай çук наяншăн,
Именесчĕ-çке унран.
Сĕмсĕртен илме пултарĕ
Каялла пур ырлăха,
Вăл курать çӳлтен кам тарĕ
Хушăнтарнă пурлăха.
Çук, виçесĕр мар-тăр Турă
Мăскалпа та, тен, виçет.
Ман шутпа, вăл — шутсăр ырă.

ăравасăр; — очень
йăкăслантар; — раздражать
йĕлен; — легкая одежда
çункăç; — фитиль

Ултава йăлтах сисет,
Тĕрĕслет пире тем тĕрлĕ.
Çыртарать диктант та тест.
Светофор çуталчĕ хĕрлĕ -
Пăрăнмашкăн систерет.
Усалпа çыхланнă майăн
Çын манса каять Турра.
Тутарасшăн лешĕ айăп,
Мантарасшăн йăлт ырра.
Вăл ăша кĕрет алпастăн,
Урасметăн вирхĕнсе.
Çавăнпа пулатăн аскăн,
Пурăнатăн иртĕнсе.
Эсрелпе Шуйттан Христосăн
Курăнаççĕ ӳсĕре.
Чăннипе, юлман пĕр тус ун,
Шел, черкке çеç хĕсĕрлет.
Чун савнисĕр те варлисĕр,
Кӳршĕ-аршăсăр юлсан —
Курăнатăн питĕ ирсĕр,
Темĕн те кĕрет ăса.
Чупкалать пуçра çĕр тĕрлĕ
Арăш-пирĕш йыт-качка.
Тĕссĕр, хăш чухне хĕп-хĕрлĕ
Йăрăм-йăрăм качака.
Е сĕксе пыран пăшийĕн
Курăнатăн эсĕ ху.
Упăтеллĕн те шăшийĕн,
Çавăнпа-çке пит салху.

тахат; — возможность
такахлă; — необоснованно

— Чарăн! — тет санпа пулсассăн
Пирĕштийӳ юнашар.
Çук чухне сывлатăн ассăн,
Вĕçĕмсĕр куран тип-шар.
Çавăнпа та каласамччĕ
«Турăçăм, çăлсам», — тесе.
Пĕр унра кăна сан шанчăк,
Тинкерсемччĕ кĕтесе.
Турăш çук килте — туянăн
Сыхшăн та, сăвапшăн та.
Пур вăл чухăнăн, пуянăн,
Тĕрлĕрен килет шăпа.
Пушкăртсен турри пур, финăн,
Вырăс халăхĕн, туван...
Пур пĕртен-пĕр Турă маншăн,
Çавă çеç манпа тăван.

ххх

Сĕлкĕш çĕр, сăртлăх çеç шурă, мăртăк,
Кусăрка тек шăлмасть урама.
Каç куллишĕн хĕлле питĕ мăртăх,
Вăранасшăн вăрман, хир-ана.
Шурă виткĕç элле йăлăхтарчĕ,
Симĕс тĕслĕ сайхахлăхшăн чун.
Темĕнрен хăраса эп хăртанчăк.
Вылякланчăк çанталăклă кун.
Хĕлпеле эс пĕрле çухалассăн
Туйăнатăн кăна-ши е чăн?
Шывпала юхĕ-кайĕ хавасăм,
Маншăн хаклă именчĕклĕ сăн.

xxx

Çырăвна ман пек вулавçă
Тен, тишкернĕ халиччен —
Пулнă-тăр кӳштек-асамçă —
Асапланнă пуль пĕччен.

Хироманти евĕр çулçă
Каркаланнă çул-йĕрпе.
Пĕр сукмакĕ питĕ сулчă,
Пăхкалатăп кăррипе.

Пурăнас кунсен хисепĕ
Шутсăр йышлă çырура.
Тăсăлать тем тĕрлĕ çипĕ
Кĕскерех те вăрăмрах.

Тикĕс мар чăваш кун-çулĕ
Иртнĕре те малашра,
Кукăр-çке йĕрсемĕр çулĕ,
Курнине тытап ăшра.

Сывламалăх-савăнмалăх
Ун тивлечĕ пуртăр-ха.
Паллă йĕрĕ тăтăрхаллă,
Халăх питĕ паттăр-ха.

Йăхăмăр — курап — ĕрчеслĕн
Ачапчалăх темĕн чуль.
Иртнĕлĕх тата — пирчеслĕн,
Тикĕсленчĕк пылчăк çул.

Çулçă çырăвĕ, ай, кăткăс,
Библи евĕр туйăнать.

Йĕркисем вырнаçнă тăкăс,
Питĕ йывăр вуланать.

Çырнине йăлт вуласассăн
Кăсăклăх, тен, çухалать.
Сывласа çӳретĕн ассăн,
Йĕресси те пулкалать.

Хĕрĕмçĕм, мăнук мăнукĕ,
Манăн ĕмĕр, ман хыçри —
Çулçăра курса наука —
Калĕç ăслă та ырри.

«Çăка çулçи çаврака»,
Çаврака та сарлака.

xxx

Улталасшăн çынсене çак сĕмлĕх,
Асăх куçлă ăвăнтармăш каç,
Елпĕн çил вĕрсе япшаррăн-евĕк,
Тен, пуласшăн чун варли-вăйçах.

Вăл выçтахăн ĕлкине йăпавлăн,
Какрашка пурри çинчен манса,
Сăнлăхра куратпăр, ай, сăпайлăн,
Сĕмлĕхе тимлетпĕр-çке шанса.

Йăскăнăн, ытарлăн та пахматăн
Кăтартмашкăн çил пĕлĕт хăш чух.

мăртăк; — хрупкий
хăрпăнчăк; — хăравçă

Шăхăрмасть тирпейсĕр, сăкăлтакăн.
Вăл хаваслă, юрламасть салху.

Çĕр çинче тем тĕрлĕ кас пулать,
Айванккашăн вĕçкĕн тупăнать.

xxx

Харпăр çыннăн хăй кун-çулĕ,
Ăрăсĕ хăйне кура.
Кукăр-макăр пурнăç çулĕ,
Лакăм-текĕмлĕ, хура.

Çын лава туртать пĕчченçĕ
Юнашар никам çукран.
Сывлăхлă, хăш чух тилçеллĕ,
Ытларах çӳрет çуран.

Тепĕрне пӳрейнĕ кĕмĕл,
Мулсăр-çуртсăр вăл, çара.
Вĕçĕмсĕр вулать хăй кĕлĕ.
Пурнăçĕ аран-аран.

Виççĕмĕш тӳшек тумалăх
Пухнă ылтăн-кĕмĕлне.
Уншăн ку — телей-çке, паллă.
Çиçкĕнет мулпа мĕнле.

Çук, пăхатăп ăмсанмасăр
Несĕпленнĕ мулçăна,
Вăл çӳрет-тĕр çывăрмасăр,
Уншăн пурнăç — ĕç кăна.

Умĕнче пырать машина,
Айккинче те хыçĕнче.
Вĕçĕмсĕр шăтать ун шина,
Вăл саплать ăна пĕччен.

Тĕрлĕ-мерлĕ чупнă майăн
Çын çитет килне аран.
Арăмĕ тупать йăх-айăп, —
Эсĕ сивĕннĕ манран.

Ку таран ăçта йăрккарăн,
Качака таки, автан?
Тупрăн пулĕ хĕр е арăм,
Уйрăлатăп паянтан.

Çакăн хыççăн коммерсантăн
Юрлă çын пулас килет.
Темĕн чухлĕ тăрăшсан та
Савнă арăм кӳлешет.

Чухăна ăс панă Турă
Перекетлĕ пурăнма.
Яланах пулмашкăн ырă,
Çынлă-чунлă курăнма.

Туянмалăх та сутмалăх
Юрлăскерĕн çук темех.
Пур ун халĕ савăнмалăх,
Юрă кирлĕ этеме.

ăвăнтармăш; — манящий
какрашка; — форсун
сăкăптак; — недостаток

Кĕвĕ-çемĕ, сăвă, ташă,
Ӳкерӳ тата вулав —
Кăсăклă çынсен юлташĕ,
Савăк вĕсене пула.

Нимĕнрен те хăрамасăр,
Çакасран — çаратасран,
Çĕрĕпе те вăранмасăр,
Ассăн-ассăн сывламасăр
Выртнинчен ырри çукрах.

ххх

Пуркка пĕтрĕнет пуртан,
Çумкка çиçкĕнет çукран.

УТАРТА

Вĕлле хурчĕ ылтăн хурт —
Ăçталла вĕçетĕн?
Уялла çул тытрăн пуль,
Пыл пухмашкăн ĕнтĕ.
Илĕртет-тĕр çăкасар.
Улăхсăр- çарансăр
Пуçтараймăн эс нектар,
Çăмăл мар вăрмансăр.
Хĕвелпе сан шăрăхра
Çунату ĕнет-тĕр.
Çилпеле те пылчăка
Ӳкейсе вилетĕн.
Йышпала килĕштерсе
Пĕр çуртра сатурăн,
Йăшăл-йăшăл ĕçлесе

Пурӑнатӑр ырӑ.
Утарта вӗлле-вӗлле,
Кӳршӗ-аршӑ вӗрлӗ
Пӗтӗмӗш епле сӗрлет,
Йывӑҫӗ тем тӗрлӗ.
Хурт тӑван карас куҫа
Ӑслаймасть ӑстаҫӑ.
Вӗлле хурт тӑсать-тӑсать,
Селӗм ӗҫ-вӗт ҫакӑ.
Кукӑр-макӑр ҫук унта,
Тӗрӗс те виҫеллӗ,
Илнӗ йӑлт пулас шута,
Курӑнать ӗҫченлӗх.

Савнӑ ялта, утарта
Миккуль тете ӗҫлетчӗ.
Урам тӑрӑх уярта,
Ҫумӑрта та ҫӳретчӗ.

Пулнӑ унӑн килӗнче
Ҫирӗм-вӑтӑр пуҫ вӗлле.
Ҫавӑн чуль. Тӗлӗнмелле.
Утмӑл — колхоз пахчинче.
Уйӑран хурт-хӑмӑра
Тытмаллаччӗ ун ялан.
Е утатчӗ утара,
Е килнелле каймалла.
Ҫинҫескер те хытанка,
Шав ҫӳретчӗ саппунпа.
Ларса ҫиме Павловӑн
Вӑхӑчӗ пачах пулман.
«Эп ҫимесӗр пурӑнап», —
Текелетчӗ шӳтлесе.

Сăнĕ халь те курăнать,
Юрататчĕ вĕллесе.
Ача-пăча ăнланман,
«Павлов тете», — теттĕмĕр.
Хамăр вара унпалан
Утара çӳреттĕмĕр.
Вĕркĕч панă-паманах —
Тĕтĕреттĕм хуртсене.
Пĕр ĕç тунă яланах,
Вăл пăхатчĕ вĕсене.
Рамкăсене вĕллерен
Кăларатчĕ юхтарма,
Савăта лартатчĕ те
Тытăнатчĕ çавăрма.
Çĕнĕ пылпалан вара
Сăйланатчĕ вĕт ура
Пылĕ тутлăчĕ ай-ай!
Хурт лартатчĕ-çке нăй-най!

Рамăсене яланах
Павлов хĕрĕ тăватчĕ.
Чутласа савапалан
Кĕленчепе хыратчĕ.

Ун ĕçне пăхса тăрса
Тĕлĕнеттĕмĕр епле.
Вăл ĕçлетчĕ тăрăшса
Столяр-платник темелле.
Каннă чух Маня аппа
Валеçегчĕ панулми.
Ачапчашăн ку — апат.
Çинĕ хурлăхан çырли.

Павлов тетен килĕнче
Вунă хур амаччĕ.
Вунă кун хур кĕтӳнче
Пирĕн чупмаллаччĕ.
Урам вĕтĕр-шакăрĕ
Лĕпĕстетнĕ çеремре.
Асли, шăкăр-макăрĕ
Пулнă çакă черетре.
«Пыл, пыл, çийĕр пыл», —
Тетчĕ шав Микуль тете.
Тăрансан хĕрхӳччĕ пыл,
Каймастăмăр черете.

Вĕлле хурчĕ, ылтăн хурт,
Эсĕ йăрă та вашак.
Питĕ те сипеклĕ хурт,
Шутсăр ĕçлĕ те пахмат.
Вĕлле хурчĕ — ылтăн хурт!

xxx

Сан вăлтуна çакланчĕ терĕм кăк, —
Шатраллă, тăпăл-тăпăл пĕр шапа.
Эс, пĕтерес килмесĕр çак йăха,
Тупатăн уншăн ирĕклĕ шăпа.
Ман кăмăл та ярасшăн шывалла,
Вăл чăмтăр хĕпĕртӳллĕн каялла.
Шапасăр та телейсĕр шыв тĕнчи,
«Квак-кваксăр» тулĕ пулăç кĕленчи.
Пире те, çынсене, çапла хĕрхенĕç,
Мĕн-ма пулать-тĕр хăш чухне кӳренĕç?

xxx

— Эп ятсăр юлтăм терĕм пĕринче,
Ăна упра пĕлменшĕн пăшăрхантăм.
Ята шырарăм тинĕс хĕрринче,
Ту тăрринче лармасть-ши? — терĕм.

Ман ят, куратăп, чăнкă çыранра,
Мăн Атăл сăмсахне унпа тĕрленĕ.
Вăл чӳхенет-мĕн улăх-çыранра,
Сап-сарă хăйăра унпа йĕрленĕ.
Асфальт, çуртсем çинче, лифтра,
Троллейбуспа автобус, подъездра...
Çĕр тĕпĕнче те курăнать ман ят.
Çӳлте те имĕш вăл парать хăват.
Мĕн чухлĕ ят-тăр çакă çĕр çинче —
Пĕр ятсăр темшĕн çутă мар тĕнче.

xxx

Шанчĕ-типрĕ хаклă олеандр,
Эс çырма пăрахрăн, Александр.
Почта ещĕкĕ конвертсăр — пушă,
Тăр-пĕччен юлсан епле хăрушă.
Ӳтĕме çăтасшăн пек акула,
Ахрăм евĕр илтĕнесшĕн хулă,
Маччаран анмаччĕ те — екремĕш.
Мĕншĕн-мĕншĕн эп шутсăр йĕрмĕш!.
Александр, хаклă Александр,
Парнелерĕн эс олеандр...

xxx

Кĕтрĕм эп сана сар çулçă
Ӳкнĕ вăхăтра.
Сивĕ çил тулта ӳленĕ,
Йĕнĕ самантра.
Кантăк куçĕ тăрăх çумăр
Юхнă чух çĕрле,
Кĕтрĕ «Сукмакне
Юр шăлнă,» — тенĕ чух
Чĕре.

Ăмăр кунăм çутăлассăн
Туйăннă ялан,
Çăлтăрсем çулне тупассăн
Эпĕ санпалан,
Карăнассăн çумăр хыççăн
Асамат пĕкки,
Хурлăх хыççăн уçăлассăн
Кăмăлăм екки.

Килтĕн те —
Чечекĕм шанчĕ,
Сарăлчĕ тĕтре,
Чи шала вырнаçнă шанчăк
Шурĕ пĕлĕтре.
Шывпалан кĕç юхрĕ-кайрĕ
Ытарми сăнар.
Авăтать салхуллăн карăк,
... Пурпĕрех шанар.

xxx

Эс шаккатăн тулхăрса,
Кăлăхсăр ачан йĕретĕн,
Евĕккĕн япшар кулса
Кантăка уçса кĕретĕн.

Сĕркĕç-çилĕн кĕввине
Эп тăнлатăп ăнланаслăн.
Пĕлтĕм варкăш мĕнлине,
Вăл — хăюсăр, çепĕç саслă.

Çил хаярĕнчен тата
Тĕлĕнетĕп, сывлăш, куçăм...
Темĕн улшăнчĕ малта...
Шăрăх, сивĕ, шутсăр уçă...

Кам пĕлет? Çын чунĕ, тен.
Çил пулса хӳхлет кас-кассăн.
Вăл вĕрет кайран, çӳлтен...
Темшĕнех сывлать хăй ассăн.

Пулăшу ыйтса пиртен
Тен, çӳрет-тĕр, ай, йӳтенĕн.
Ӳчĕ тамăкра ун, тен?
Чунĕ çакăнтах этемĕн.

Пурте чунлă çĕр çинче
Чĕрĕ — шыв, тавра, тĕнче.

ектермĕш; — эрешмен

АРМАН

Ял арманĕ çывăхра,
Хăйвĕçен-тĕр — хăлаçланчăк.
Вăл, куратăп, ман умрах —
Кăлтăртатмăш йывăç палăк.

Улт кĕтеслĕ ун пури,
Тăпăл-тăпăл сарă лаçлă.
Çунатне пăрма — хӳри.
Ăмăрт кайăк мар, мăнаçлă.

Шĕтĕрнеклĕ, чуллăскер,
Урапаллă та вăл, валлă.
Шăлтăр-шăлтăр! чунлăскер,
Çил çунатлă та хавallă.

Мĕн кăна курман арман,
Пуррине те, çуккине те.
Выçлăх çул вăл авăрман,
Пулнă шăрăхĕ, инкекĕ.

Ун чухне мăян вăрри
Пĕрнене хывайнă халăх,
Пулайман çынсен тырри,
Уçăлман пач пысăк алăк.

Кăлтăр-кăлтăр! кăлтăрмач —
Арман чулĕ, кăлтăртатмăш,
Ан çĕкленччĕ, ан алхас,
Çĕмĕрттермĕш те хăратмăш.

Сан çинчен сăмах-вĕрле
Халĕ те çӳрет тем тĕрлĕ.

Эс ĕçленĕ, тет, çĕрле
Çын таврашсăр çурлă-хĕрлĕ.

Пур арманçă усалпа
Пĕр сăмахлă пулнă имĕш.
Шикленетĕп çавăнпа
Хăш чухне санран «чул ватмăш».

Арман чулĕ кăлтăр-кăлтăр!
Кăлтăр-кăлтăр! кăлтăрти.
Шетернекĕ шĕлтĕр-шĕлтĕр!
Шĕлтĕр-шĕлтĕр! шĕлтĕрти.

...Питĕ пысăк кустăрма
Мăн вала çын тăхăнтартнă.
Шутсăр йышлă вăл шăлпа.
Çӳлелле йĕке тăратнă.

Мĕн-ши? Мĕн-ши тăрринче? —
Ултă кустăрма вырнаçнă.
Лектерсессĕн шăлсене —
Çавăрать чул шапине.

Çакнашкал-çке вăл арман,
Çил çунатлă тусăм манăн.
Çук, ăна кашни курман,
Çавăнпа арман вăл — палăк.

xxx

Пĕр хăнăхнă кĕлле калатăп пулĕ вĕçĕм,
Ман пурнăçăн йĕрки-екки те çакă ĕçĕм,

Ултавсăр сăмаха хыватăп эп ăша,
Ман чăнлăха ан виттĕр, тетĕп, çивĕч хĕçĕ.

xxx

Эс мĕскĕн курăнан паян, кĕслеçĕ, темшĕн:
Калатăн кĕввӳне асаплăн пур этемшĕн.
Хăлхасăр халăхăн пĕр куçĕ пур — курма,
Вăл ăнтăлать сан хурлă юрруна илтесшĕн.

xxx

Çук, пулмĕччĕ юмах çĕр чăнлăха пăсмасăр,
Пĕр евĕрлĕ иртет çак пурнăç та ăслайсăр,
Антарччĕ, тусăм, Алтăр çăлтăра çӳлтен,
Мĕн сăвăлăх капла — ăна тытса пăхмасăр.

xxx

Хĕп-хĕрлĕ пĕр чечек кăна унран эс кĕтнĕ,
Пач кирлĕ марччĕ саншăн хаклă ылтăн-кĕмĕл,
Кĕтместĕп эпĕ те парне юратуран,
Йăл! çиçтĕр асăмра тин татнă роза хĕмĕ.

xxx

Шыв тĕпĕнчи çӳçлемесе куçпа курмасăр
Иртместчĕ çав, тăрлавсăрскер, çăла сурмасăр.
Тутарчĕ лач! вăл иртнĕ майăн пĕвене,
Пăтранчăкра кӳлепине асăрхамасăр.

xxx

Çăлтăр уйĕ аслă,
Уйăхĕ хавислă
Ялта.
Çĕрĕ çутă, янкăр,
Куçĕ те ун чакăр.
Тата.

xxx

Ăна а**С**ран кăларнă чух пĕри
Савса т**А**патчĕ ун ачаш чĕри.
Ки**Л**мерĕ кăйкăр тусĕ аякран,
Чарл**А**ншăн çакă пулчĕ вăл суран.
Мĕн **М**а-ши кăйкăр кайăк инкекре.
Çăлмашкăн **П**ач пулмарĕ, инçетре.
Çапла **И**ккен асамлă юрату.

xxx

Сас парать пĕвере ахăлти,
Ун çумне хутшăнать якăлти,
Пак пак-пак! пак-пак-пак! пакăлти
Йыт пуллиллĕ, шапаллă шывра
Юрă хорĕ — капелла — пурах.

xxx

Сивĕ кĕçĕр.
Мĕншĕн, çирĕк,
Хыврăн шурă çĕлĕкне?
Эп те вĕççĕр,
Каçăн-ирĕн
Ăнтăлатăп çур енне.

Куçăм-пуçăм
Халь пăтранчăк.
Çил-тăманлă шухăшлав.

Темĕн пушă,
Чăрмаланчăк.
Туртрăм пулĕ йывăр лав.

Çур, пĕлетĕн,
Тухтăр евĕр
Туйăнать мĕн пур çынна,
Пиелет-и,
Ăшă-евĕк
Вăл ярать кашни чуна.

Савăк çурăн
Пур эмелĕ,
Варкăш, курăк та чечек.
Çепĕç юрă, пур хĕвелĕ.
Çуркунне ачаш, чечен

xxx

Çунчĕ-çунчĕ вутă-шанкă,
Ашăнмарĕ пĕчĕк çурт.
Çункăçĕ сӳнсен те шанчăк
Хĕмлентерчĕ икĕ хут,
Шăпăр-шăпăр кантăк пăрĕ
Юхрĕ кăпăклă пăспа,
Кĕçĕр ăшă çумăр çурĕ,
Шĕпĕртетрĕ сасăпа.
Чĕремре — шăранчăк вут,
Çилçунатлă çăмăл ут.

xxx

Сукмак утнă май хĕресленчĕ.
Чăрмантарчĕ утма катăркас.
Пилешĕн тумтирĕ хĕмленчĕк,
Лутăрканчăк алкаллă сăрка.
Эп çăмăл сывлатăп кĕр кунĕн
Ват юманлăх кăларнă шăрша.
Чĕреçĕм таппийĕ те кунĕ.
Йăлт лăпланнă хĕл умĕн ăрша.
Сана ăсататăп, вăрманăм,
Ай, пĕртен-пĕр савни кайнă пек.
Нихçан та ĕлккенлĕх курманнăн,
Мал çул тытнă хастар кайăк пек.
Хитре йывăç хĕмĕ-пушар,
Хĕвел пуçĕ чăмăр вут-шар.

xxx

Хырăм хыççăн çăкăр ыйтнăн
Чупĕ тетĕн-им каçан?
Магомет хăй утăм тунăн
Эп пăхатăп сан куçран.
Мĕн кĕтни те саншăн паллă,
Виç сăмах кăна кала.
Чĕнмесен те — пулăп халлă,
Хытаратăп кăмăла.
Пурпĕр ман патах килен,
Ытамрах пĕрле вилен.

xxx

Кĕреймен пулсан çеремлĕхе,
Таптайман пулсан çеçкелĕхе —

Тухаймастчĕ те куççулĕ сан,
Шăпам.

Кĕреймен пулсан çăкалăха,
Таптайман пулсан çырлалăха —
Çырăнмастчĕ пĕр сăмах та сан,
Шăпам.

Татаканĕ-таптаканĕ эс,
Кĕрекенĕ-тухаканĕ эс,
Çухатусăр кăсăк мар тĕнче,
Ыратусăр питĕ те кичем.

xxx

Те хăнăхрăм пĕр евĕр пурнăçа,
Пĕр сăнлăх вĕçĕм курăнчĕ куçа,
Хĕвел тухать сăрт хыçĕ айĕнчен,
Каçпа хĕп-хĕрлĕ анăç темĕччен.

Улăштаратăп талăк саккунне,
Куратăп çĕнĕ уйăх саппунне.
Хуплана карчăк пысăк хăлхине,
Кĕскетнĕ хăйĕн вăрăм чĕлхине.

Ун умĕнче — шыв, тĕкĕр-кĕленче,
Çап-çамрăк сăнĕ кӳлĕ тĕпĕнче.
...Хуп турттармастăп вăхăтсăр çĕрле,
Ларатăп вупăр тĕнчипе пĕрле.

xxx

ШЫРАТПĂР çĕр çинче илемлĕх-килĕшӳлĕх.

Вăл çук чухне тĕсетпĕр тӳпене.
Пĕриншĕн — çăлтăр уйĕ тикĕс, анлă, çӳллĕ,
Теприншĕн выртнăн туйăнать ӳпне.
Аялалла тинкернĕ çăмăл хăйвĕçеншĕн
Ем-ешĕл курăк ытарми хитре.
Çунатлăскер, вăл тилмĕрет çуралнă еншĕн,
Çӳлтен те асăрхать тăван ене.
Ман пĕлĕтĕм-маччаçăм, савнă пысăк çĕрĕм,
Курмастăп, вăрттăн вăрçкалатăр, тен,
Мĕн чухлĕ хăпарать йĕс-пăс та сĕрĕм,
Ӳкет е çумăр, пăр е чул çӳлтен.
Ăçта-ши çапăçу, шăй-шай та хирĕçӳлĕх? —
Тен, çураçуллă пулăр ӳлĕм те.
Харкаштармасть сире пĕр пĕтĕм килĕшӳлĕх,
Пĕрне-пĕри сăнан çĕрпе тӳпе.

xxx

Эп сана татмастăп ĕнтĕ, тал пиçен.
Аллăма тăсмалăх — хушăмăр-инçет.
Шухăшпа çеç иккĕн питĕ çывăхра,
Тĕлĕнетĕп шутсăр, йĕплĕ сан йăхра.
Тараватчĕ эсĕ çамрăк чух çынна,
Яшкана тем чухлĕ янă çулçуна.
Эп сана тиркевлĕ куçпала пăхман,
Эсĕ те таврашăн пăсăкçă пулман.
Тарăхтармăш курăк, тен, тасалăха,
Эс упрасшăн ĕмĕр-ĕмĕр чыслăха.
Çывăха ямастăн тĕрлĕ-мерлĕне,
Йĕппӳпе чикетĕн эсĕ вирлĕнех.
Хĕрлĕ тал пиçенĕм, ватă та ĕлккен,
Сан пата çывхармĕ нихăçан кикен.

---

*Каçан — çурăм

ххх

А кто же я? Сама не знаю,
Песчинка? Путник у ручья?
От жажды пить всегда страдаю,
Однако знаю, я ничья.
В желанье счастья трачу силы.
Зачем? Без ротика? Ушей?
Друг убежал. Из нас кто хилый?
Важнее в жизни нет вещей.
Вопросов столько. Нет ответа.
Желая тайну разгадать,
Метелью стала, дую ветром,
И научилась я страдать.
А может знать чуть-чуть, немного.
Как необъятное объять?
Мне стыдно все просить у бога,
Смущаюсь страстно обнимать.
Шероховатою тропинкой,
Шагая к цели как глупец,
Я стала лишь никем, травинкой
И стихотворцем, наконец.

ЯБЛОНЯ, МИЛАЯ МОЯ

Нашла приют под яблоней с цветами,
Где иволга, маня, подпрыгивая, зрит.
Земная здесь, без неба я, без дали,
В покое находясь, никто не теребит.
В восторге звуки, тишину глотая,
И, пряча целиком задумчивый свой лик,
Я в поднебесье под лучами таю,
Под яблоней, любя, сердечко не болит.

Не слышу здесь ни крика, ни обмана,
Лукавства, грубости, рассудка, суеты...
Пьянею лишь от запаха дурмана,
...Над головой висят одни цветы.

xxx

Он так непостижим, куда мы путь вершим,
Добраться все равно, надеюсь, до вершин.
На полпути сгорать, сдаваться — не удел,
Не знаю, почему не спится? Много дел.
К тщеславию стремлюсь? Коль вычеркнет нас бог.
Он разве горд, скажи, душою тварь, убог?
Где все пируют, лгут, — не выберешь подруг,
Жаль, сузился сейчас друзей широкий круг.
Кто от меня однажды отойдет,
Я сразу превращусь в холодный лед.

xxx

Владыке неба говорю, спасибо
За дождь, за свет, за синь, за снег...
У ночи в темноте глаза красивы,
Мне симпатичен ветра бег.

Оторвалась от тучи неземной,
Но вечно находясь душой в полете -
Стремлюсь куда- то на земле родной,
Конечно, есть поэзия в болоте.

Печален ли у бедности порог? —
Я убедилась в мощи духа, чести —
У праведных, друг, — множество дорог,

Без денег пусть, без имени, без лести.

Ты за собой не обольщай меня,
Жизнь, наживу, радостно маня.

ххх

А как же я? Мне, брошенной тобой
Дивчине, с грустью снова окрылиться?
Минуя всех, и не вступая в бой,
Карабкаться, летать, опять влюбиться.
И я должна кого-то покидать?
Лишая сердца, в этом бренном мире?
Опустошать, взаимности не знать?
Забудет и меня за подлость лира.
Пусть в одиночестве я сохну без воды,
Без воздуха, без выдоха, без славы, —
Со мною рядом будешь только ты,
Мой будущий избранник. Разве мало?

ГДЕ ТЫ, СЧАСТЬЕ ДАЛЕКОЕ?

Журчание ручья услышав ранним утром,
Попив прекрасный день водичку родника,
Увидев вдруг ржаное поле вне тумана,
Узнали, это чудо на века.

Заметив за рекой кудрявые березы,
Попив воронкой, наслаждаясь, сладкий сок,
Почуяв в городке, вдруг запах белой розы,
Узнали, это — жизни волшебство.

Сажали мы весной деревья по долинам,
Натягивали вместе струны мандолины.
Потея, в засуху мы сено ворошили,
Пропалывая свеклу, там же, в поле жили.

Волшебство и чудо — дело рук,
Что такое счастье? — Всякий труд.

xxx

У старца посох был всегда надежным,
Был опорой, был соседом, нужным.
Однажды не проснулся, утром, дед,
У посоха без друга службы нет...
Однако для другого пригодился,
Пусть обопрется старец, пусть гордится!

xxx

Ко мне причалил разум, наконец.
Рассудок есть. А сказочкам — конец.
Но как прожить без сердца и без чувств?
Куда вселилась, уходя, вся грусть?
К делам богоугодным просит плоть,
Но брать намного легче, чем давать.
Пусть благородным будет, друг, мой плот,
Кому-то я должна же помогать
Делами и словами, может быть.
Советы редко я люблю давать.
Наверно, научу не плакать, ныть,
Кто в этой жизни перестал страдать.
Пусть истину увидит кто-то здесь,
Где, правда, ложь. — Пусть различит сосед.

Нам лучше без обмана, что-то есть.
Дочь, справедливость не приносит бед.

xxx

Книгу, — говорят, — не оставляй открытой,
В страницы, будто, бесами зарыты.
Хохоча, шею бес щекочет пусть,
Из сердца быстро, знай, уходит грусть.

xxx

С кем не суждено быть в жизни никогда,
Мне снился он сегодня, спали вместе.
Я счастлива чрезмерно, ведь, года,
Утраченные его, вернулись эти.

xxx

Окружают меня страсти, сплетни.
Обвивается ложью страна.
Обещает всего, но не светит.
Убогая стала она.

Мне жаль всех чиновников льстивых,
Кричащих от спирта людей,
Молчаливых, сознательных, милых,
Без правды не стало идей.

Я — ложь тоже вместе, больна,
Так умирает страна.

ххх

Горечи хлебнешь ты в мире зла,
Над разумом хохочет бред, он выше,
Где, запрягают вместо пса козла,
Где, Всемогущий бог народа ниже.
Очерствело все, сердечко, мозг,
Человечество в разладе и в раздоре?
Знахарь, экстрасенс, глупец — пророк,
Под ясным небом зависает горе.
Несомненно, счастье только там,
Где, пылает пламя доброты.
Что же непонятно нам тогда.
Можно миновать, друзья беды.

ххх

КАК МНЕ БЫТЬ?

Ветерком и стрелой я гналась за тобой,
Разгоралось не раз пламя страсти во мне,
Разве, ты, не любя, целовался со мной?
Дорогие слова говорил при луне.

Мне, русалке, душой ты дарил звездный мир,
Под сияньем его был наш праздник и пир,
На планете одну смело вихрем кружил,
Почему ты меня вдруг покинуть решил?

Как ушел, и завял мой сиреневый куст,
Свет не мил, не поют, в сердце — горе, мир пуст.
Трудно мне, дорогой, кто заменит тебя?
Иль в пустыне одной можно выжить, любя?

xxx

Яркие звезды, волшебная ночь.
Одиноко луне, я одна.
Ветер тоски, не визжи, а ну прочь!
Горечь я выпила, вроде, до дна.

Чижиком пела тебя удержать.
Любила опаскою, нежно.
Ни на кого мне тебя променять,
Со мною — в минуты забвенья.

Пред взором все время один силуэт —
Твой облик — творенье от бога,
Ушедший недавно стихами поэт,
Оставшийся образ надолго.

xxx

До благодати руку мне подать,
Достойна я, однако, ей делами.
Поступками, призванием, делами.
Не буду я на картах все гадать.

Я вольная и смертная как все. —
Грех емкостью, аршином не измеришь, —
Хотелось мне всегда бывать в красе
И часто подходить к достойной двери.

Умом, быть может, не блистала я.
И, страсть преобладала над рассудком,
Наверно, мышкой серенькой была.

За гордость и зазнайство бог нас судит.
Мне хочется порой сказать себе,
Ты, Любушка, расчетлива, скупая.

Так много денег надо тут тебе?
Какая ты, глухая и тупая.

ххх

Не сомкнулись дороги у нас,
Жили вместе, к несчастью, и врозь.
И, костер наш однажды угас,
Почему не устойчива ось?

Под ногой расшаталась земля.
Чем трясло. — Мы в шоке судьбы.
Не странно. Извивалась змея.
Тихо сполз вместе с нею и ты.

ххх

Пересек мне путь,
А разве это мало?
Знай, путаницы суть
Проблемы не снимала.
Пришла к зиме жара,
Со злостью, скорбью, с гневом. —
Уйти бы ей, пора —
Растаял снег повсюду.
Откуда летом дрожь?
Как холодно, знобит.
Погибла в поле рожь, —
Отстань, жестокий ты!

ххх

На лиру я вышла с надеждой
С любовью и верой, мечтая.
Напрасно вы грубости ждете,
Ведь, в жизни легко, кто мечтает.
Пусть души струна вечной
Музы затронет, взлелеет стихами,
Не все на земле поэтично,
Врачую я только словами.

ххх

Ты пишешь, что здесь только ад,
Допросы, взятки, муки...
У нас везде — цветущий рай,
Веселье, не до скуки.

Без повода мы пиво пьем,
Танцуем, как и надо.
И тенором, крича, поем,
У нас в душе — эстрада.

Здесь, нет запрета нам, гулять, -
Живи пока, — живется,
И свежим воздухом дышать,
...Рекою пиво льется.

ххх

Я вижу тебя только ласточкой, мама,
Находишь всего для детишек, летая.
Столько в тебе силы нежности, ласки,
Мама, люблю твои черные глазки.

Кукушкой тебя называть нет причины,
Ты разве покинула домик свой вечный?
Не разбросала ты нас по чужбине,
Мамочка, с нами летаешь отныне.

ТЫ МОЯ ПРАВОСЛАВНАЯ РУСЬ

На Россию глядят, уважая, со страхом,
С презрением, с завистью, косо глядят.
Образ ее на чужбине — без матери, с прахом.
О доброй России, любя, говорят.

Величава она, как ни странно, лесами,
Полями, речушками, дорогами ввысь.
Горжусь ею вечно, холмами, садами.
Богатая ты и широкая Русь.

Несомненно, я верю тебе в силе правды,
Давайте страну навсегда отстоять.
Остальное поднимет народ наш к параду,
Друзья за Россию будем крепко стоять.

ххх

Не до внучек, не до дочки,
Буквы, запятые, точки,
Слоги, звуки и слова...
Только в школе — голова.
Не до сына, не до мамы,
Пирамиды, логарифмы,
Ромбы, формулы, предел...
В школе очень много дел.
Занимаешься наукой,
Педагогу не до скуки,

В ШМО, на педсовет,
Некогда нам на обед.
Классные часы бывают,
Дети часто выступают.
К жизни кто готовит их? —
Не раскроет даже стих.
Семинары, срезы, курсы...
Должен быть всегда ты в курсе.
Здесь занятий — пруд пруди,
Выбрал школу и трудись!

О, МУЗА!

Мне в жизни повезло, со мною рядом — Муза.
Не тленная она и праведна, чиста.
И не считала я ее проклятьем и обузой,
Балдою, шлаком, посмотрев, в глаза.

Дыхание мое, она, проверив, и врачуя,
Внеся в сердечко, в душу звуки божества, —
Не покидала никогда меня, конечно, чую,
Без Музы гаснет яркая звезда.

Она — со мной, с детьми, в прогулке, на уроке,
В слезах, в молитвах и — над адом на земле.
Не предала меня подруга тайно и открыто,
Со мною вместе парит в вышине.

ДОРОГА СУДЬБЫ

Учителем в школе трудилась она,
Ее провожала в даль утром луна,
Встречала старушка, однако, в селе,
"Училка" была квартиранткой в семье.

Дорога судьбы шла по полю всегда,
Не видишь тут зайцев, ни волка, следа.
В безлюдных местах был январский мороз,
Шагал рядом с нею в пургу Дед Мороз.

Влюбленная в звезды, в ветра, в снегопад
В предрассветное утро, в восход и в закат
Ходила в далекую школу она,
Где звезды сверкали, сияла луна.

ОСЕНЬ

Спасибо, осень, без укора ты,
Без зависти, без злости, пересуда.
С улыбкой преподносишь нам цветы,
Надежду раздаешь детишкам всюду.
Я, устремляя взор, ловлю цвета,
В природе растворяюсь, словно масло.
Где видели такого торжества?
Деревьев подхватило, вижу, пламя.
А в сердце — радость, юности мотив,
По имени и отчеству встречая,
Ко мне навстречу желтый лист летит,
Сентябрь душу снова вдохновляет.

xxx

Я воскресила бы тебя
Однажды жизнь начать с начала
С тобой, вздыхая и любя,
С надеждою и без печали.

ОТРЫВКИ ИЗ ПОЭМЫ "МОЯ ЧУВАШИЯ"

Прекрасно! Наша мамочка жива.
Вяжет и плетет здесь кружева.
Приданое для дочки ткет,
Накручивает ниточку в челнок.
Бердо движет мягко и легко,
Не опишешь, может быть, всего —
И надевает нитку для утка,
Задумчивости, грусти нет пока.
Тут разноцветных ниточек полно,
Я распускаю "кунгась", ведь оно
Укорачивает холст без никого.
Следила, я за ним не выходя,
На улицу тянуло иногда.

Холст дорог был, друг, все-таки и мне,
Сияло платье в школьной тишине.
С подолами пошла я в первый класс,
Ходила в платье, помню, только раз,
Стеснительной и тихой я была,
С улыбкой мама доченьку вела.

xxx

Нет на свете такой страны
— Конечно, знаем Родину свою,
Поговорим о ней сейчас, ребята.
С рожденья тут мечтами я живу,
Здесь были у меня друзья, работа.

Стихами веет, ветерком страна,
Куда не глянь, — ликует дух и сердце,
Не алчная, не мрачная она,
Да голубое небо — счастье, дети.

Кто нищий духом, не построит храм,
Улыбку портит даже непогода.
Блажен, кто любит на земле буран,
Кто воспевает горы, травы, воду.

У осени сжигающий огонь,
От чудного волненья в час расцвета
На горизонте скачет алый конь,
Молчание — загадка для поэта.

Таинственно я слышу в глубине,
Дыхание земли, Отчизны нашей.
Такой страны на свете больше нет,
Гармонией своей она всех краше.

Мне суждено признанье ей в любви,
И возвышать России имя честью,
Дай, бог, здоровья, совесть, помоги,
Поэтом быть на свете очень просто.

xxx

Ах, какая я!
Я всему учила в школе,
— Не курить, не пить, не лгать...
Говорила, — Даже слово
Убивает, и не встать.
А сама греха таила,
В гриме, в маске находясь,
Не крестилась, не молилась,
Стыдно правду рассказать.
Словолюбом, словоблюдом
Называла бы себя,
Гордая, гналась за чудом
Рифмы, ритмы теребя.
Не другим нерукотворный
Памятник воздвигла я, —
Для меня он был округой,
Лишь бы видели меня.
Создала свое подобье
Без лукавства силуэт.
Восхищаясь тем обьектом,
Г оворила, "Я — поэт".
С берегов волна морская,
Глянь, смывая имена,
Унесет былую славу,
Вычеркнет друзей она.
Грешную, меня со всеми,
Как осину без ветвей,
Спишет днем ли, ночью осень,
Кто нас примет? Им видней.

ТИГР

Я верю, что холодный лед растает,
И кризис мировой уйдет, отстанет.
Настанет Новый Год весьма удачный,
Однажды будет здесь веселый праздник
А кто сказал, что Тигр нас хитрее,
Сильнее, остроумнее, шустрее?
Перехитрим его, я верю, непременно,
Конечно, в жизни будет перемена.

2009 ГОД

Веселясь, под Новый Год
Встретили мы Тигра.
Зверю нравится уход,
Нравится и лира.
Слышит зверь аккорда звук,
Песни мелодичные,
Он и вник в церковный звон,
В строки поэтичные.
Тигр волевой, силач,
Ловкий, злой и мудрый.
Он уступчив, он богач,
Своенравный, бодрый.
Зверю накрываем стол,
Чтобы он питался,
Пусть не будет Тигр зол,
Чтобы год удался.

2009 ГОД. КОТ И КРОЛИК

Непредсказуем кот, он ласков и упрям,
Приносит счастье в дом, пускают кошек в храм.

Наступил Новый Год — год Кролика, Кота,
Животные укажут, когда и где, куда.
Поверив Кролику, наивному, скажу,
Я в тот же мир стихов, в поэзию вхожу,
В духовности, дыша, сплету сонет венков,
Услышу в тишине знакомый ритм звонков.
В мир виртуальный Кот, быть может, поведет,
В иллюзии кому-то деньгами повезет,
Удачлив будет тот, кто хватки не лишен,
Кто с детства фантазер, кто сказочник, смышлен.
От бога голосист, и смелый, — баянист,
Аккорду и гармони кто тянется. Ай, бис!
Не уступает Музе даже акварель,
На глянцевых листочках, смеясь, журчит апрель.
К науке кто склонен, друзья, удачлив год,
Динамику растущую предпочитает Кот,
Прогресса экономики наш Кролик ждал всегда,
Кто нищий, бомж, голодный, он думает, — беда!
Виляет, кто хвостом, поддержит черный Кот.
Что хищник одобряет. — Любовь, кошачий год.
Пример берите с Кролика везде,
Не пропадете, люди, вы, нигде.

Пусть журавли летают клином с юга.
Пусть осень не нарушит крыльев взмах.
С тоскою птиц я провожаю долго,
Наступит скоро зимушка-зима.
Почуяв что ли холода дыханье,
Метели образ, белую пургу, —
Вдруг появилось чудо-вдохновенье,
Летаю птицей в солнечном кругу.

БЕРЕГ НАДЕЖДЫ

Во вспаханном поле у осени я
Стояла в тиши, ожидая звезду.
В отчаянии. Кто-то заметил меня,
Иль ветер осенний уносит беду?
Вдруг берег надежды открылся в степи,
Как сокол явился прекрасный мой ты.

БЕЛЫЙ ПАРУС

(Как-будто ускакал от нас Пегас).
В рейтинге наш парус самый крайний.
— Не будешь сыт, — все говорят, — бураном,
Не до снежинок, не до слов сейчас.
Наверно, правы, волны бьют о берег,
Бушует шторм и страшен океан.
Стихия нанесла большое горе,
И даже стих снес силой ураган.
Выброшен наш парус легкокрылый,
Гонимый ветром, яростью страшил.
Как снова обрести поэту крылья
В рожденном мире, чтобы кто-то жил.
Я снова напишу с любовью пару строк,
И пусть без смысла все слова, не впрок.

СПАСИБО ТЕБЕ!

Не протянул ты руку, мне, упавшей,
Я стала чуть сильнее болью вашей,
Без раны, друг, была б судьба иначе,
Твоя подножка мне на пользу, значит.
— Спасибо, — говорю, — за все обиды,
За слезы, за препятствия и беды.

Спасаю я людей, стихами и словами,
Детишкам говорю, "Цветочки, не сорвали"
Зажег огонь в сердечко ты, мой милый.
И до сих пор он пламенем, любила,
Дай бог и вам, всегда гореть, не тлеть,
И быть любимым в этой жизни впредь.

xxx

Случилось что-нибудь, друзья-поэты.
Вам нечего сказать и песни спеты?
В круговороте дня исчезли молча.
Нам лучезарный свет, конечно, нужен.
Вы перестали жить и в чудо верить.
Вздыхаете с тоскою, лишь потери.
Нет денег — горе, деньги и — несчастье,
Друг поэта — буря, шторм, ненастье.
Ушел навеки от тебя любимый,
Кого ждала — шел рядом, мимо.
За все страданья говори, "Спасибо!"
Жить на земле прекрасно и красиво.

xxx

Белые заборы,
Снега нет за бором.
Неужели это зимняя загадка?
Без снежинки грустной,
Вьюги, без метелей,
Треска и без хруста
Быстро дни летели.
Жду я зимней стужи,
Осени ухода.

Что же так мне нужен?
Все идет как надо.

xxx

Ослепла я, тебя увидев, вдруг
Лишь в цвете розовом казались дни и ночи.
Трезвее был меня любимый друг,
Я близорука, плохо вижу очень.
Как вьюнок вился он вокруг меня,
Как сокол и орел кружился в небе ясном,
К себе, ослепшую Любовь, маня.
Летала с ним над морем я опасным.
И утонула в голубых глазах
Его бездонных, светлых и упрямых.
Давайте выпьем за любовь, друзья,
И выпьем за любовные романы.

СОДЕРЖАНИЕ

Шанчăк çăлтăрăм	4-8
Сывă-и, юратнă халăх	8-9
Чĕкеçĕм	10
Çавраçилĕн хирсе	11
Тăван чĕлхем	12
Чăваш тĕрри	12-13
Эп темĕн те тĕл пулнă ĕмĕрте	13-14
Кур, пирĕнте хĕвел шевлиллĕ ир	14
Çын ырă тунине часах манаççĕ	14-15
Чуна хускатрĕ тĕлĕнтермĕш юрă	15
Гороскоппа пулатăп эпĕ Пулă	15-17
Манăн ĕçĕм те тавралăх	17-19
Алăпа панине	19
Ултав-суясăр та элексĕр	19
Нимрен нимĕр	19
Куç илмесĕр	20
Ухмах купăс калать, - тет	20
Пулнă, тет, айванкка	20
Мĕншĕн сӳнтĕн?	20
Çурçĕр пăрĕ	21
Çамрăк чух	21
Юратнă чух кăна	21
Пурнăç экзамен тыттарчĕ пире	21-22
Ăнсăртран калан-ши теприне	21
Лира	22
Пĕлĕт таврана хупланă тĕттĕмре	22
Кĕрсемччĕ, лăпкăлăх	22
Çичĕ утăм	22
Шикли-шикленнĕ (юптару)	24-25
Урхамахăм-çилçунатăм	25-26
Çăварни лашисем	26
Акă тухрĕ юланут	27-28

Пур шанчăк та тĕрек	28
Кукале	28
Ăçта каян, Теветкел?	29
Эп ямшăк паян	29
Тĕлĕкре курсассăн, хĕрĕм	29-30
Ай, тилĕ çăварне лекминччĕ	30
Пĕчĕкскерĕм	30-31
Эсĕ пулмасан	31
Пур-пурпалан	32
Чухăна	32
Ним çукран	32
Татах тĕл пултăмăр санпа	32
Мĕн хăтланатăн, Украина çĕрĕ?!	33
Пăр шăннă май	34
Пăтранчăк пулнăран	34
Ăсмассерен сĕрекене	34
Алăк тăпсине хирекен	34
Çамрăк турат	34
Ăнлантăм эп	35
Курмăш-чăммăш ай пулас	35
Кунта - хăнара	36
Вылянуçăм пулинччĕ юнра	37
Вăрăм мар пирĕн пурнăç	37
Çĕр чăмăрĕ	37
Эп пурнатăп сăвă тĕнчинче	38
Эс килтĕн яланлăх	39
Тăванпа пурăнни	39
Хĕненипе хĕсĕре	39
Ыран мĕн пулассине	39
Ирĕклĕх мĕн вăл, Раççейĕм?!	40
Сывлăшĕ, çилĕ, пăхни	41
Куç ырлăх еннелле пăхсассăн та	41
Тĕнкĕлтететĕн	41-42

Хăрах ура çинче	42
Кутăн килекен укçа	43
Шанчăк хĕрĕме	43
Пурнăç вăл	43
Тăрă шыври ĕмĕлке	44
Укçа çул кастарать	44
Чĕпĕ сăхсах тăранать	44
Ăс панă май	44
Мĕн çиттĕр	45
Сăмсуна	45
Чупман, ӳкмен	45
Пултаратăн тавлашма	45
Килен-каян	45
Эс кайнă хыççăн	46
Иккĕн	46
Ман пата кайсассăн	46
Куççулĕн йĕмерĕн	47
Ĕненнĕ эп сана	47
Аçтаха саккунĕпе	47-48
Чĕрĕппе кашкăр. Юптару	48-49
Ăшăмра вутăма	49-50
Уçă алăклă	50
Перетĕн пулас айвана	51
Ют алăк умĕнче	51
Кĕретĕн варкăш евĕр	52
Шапасем кăваклатнă чухне	53
Уйăхăн та	53
Яшкана	53
Темшĕн çакă пурнăçра	53
Пĕчĕк чух качакалан	53
Айăплă-ши ĕнтĕ	54
Çитĕ пире	54
Аннеçĕм	54

Телейĕм эсĕ	55
Вăхăт кĕтнĕ чух	55
Çамрăк хулла	55
Аякка	56
Тытма шутларăн	56
Пылăн пулмалла хĕрхӳ	56
Пӳлĕме тустартăн	56-57
Ăçта çухалтăр	57
Чакăр куçăм	58
Ăша кĕмен сăмахсем	59
Куççăр салтак	59-60
Аппам	60-61
Хăрушă ĕç	61-62
Сĕнсемччĕ	63
Анне пилĕ	63
Чухларăм	64
Вупăр	64-65
Мĕн вăл пăскăн япала?	65-66
Çавăрать çула	66
Уйăх карталанчĕ	67
Сĕлкĕш куç	67
Тăхăр хĕçлĕ	68
Эс пулсам ăрăмçах	68
Пирĕшти	68-70
Мĕн тусан мĕн пуласса	71
Кăмăллатăп	72
Вăхăт-вăхăт	73
Юнашар ӳсеççĕ çăкапа юман	74
Пăрчăкан	74
Телейсĕр кил-çурта	75
Сывпуллашмасăр	75
Тахçанах юрламасть	76
Палитра	76

Маншăн хӳхлеместĕн	77
Малтанхи сукмака	77
Анчах куртăм	77
Картишĕнче	78
Шăтса юхрĕç куçăмсем	78
Кĕç лира сассине хуллен парать	79
Хĕл лармасăр	79
Калас сăмахăм	79
Пыл хурчĕсем	80
Шыв çинче	80
Йăлăхтарчĕ	81
Эс хăвна пăхманшăн	81
Такăрланнă ансăр вăрăм çул	81
Чĕм чечекĕ	82
Шухăшсем	82
Ĕххĕм!	83
Сĕлкĕш куç	83
Ăвăнтартăн	84
Çутă-çутă	84
Çап-çамрăк çын	85
Турăçăм	86-88
Сĕлкĕш çĕр	88
Çырăвна	89
Улталасшăн	90
Харпăр çыннăн	91-93
Пуркка	93
Утарта	93-96
Сан вăлтуна	96
Эп ятсăр	97
Шанчĕ-типрĕ	97
Кĕтрĕм эп	98
Эс шаккатăн	99
Арман	100-101

Пĕр хăнăхнă кĕлле 101
Ултавсăр сăмаха 102
Эс мĕскĕн курăнан 102
Çук, пулмĕччĕ 102
Хĕп-хĕрлĕ пĕр чечек 102
Шыв тĕпĕнчи 102
Çăлтăр уйĕ аслă 103
Сас парать 103
Сивĕ кĕçĕр 103
Куçăм-пуçăм 104
Çунчĕ-çунчĕ 104
Сукмак 105
Хырăм хыççăн 105
Кĕреймен пулсан 105
Те хăнăхрăм 106
Шыратпăр 106
Эп сана татмастăп 107
А кто же я? 108
Яблоня, милая моя 108
Он так непостижим 109
Владыке неба 109
А как же я? 110
Где ты, счастье далекое? 111
У старца посох 111
Ко мне причалил 111
Книгу 112
С кем не суждено 112
Окружают меня 112
Горечи хлебнешь 113
Яркие звезды 114
До благодати 114
Не сомкнулись 115
Пересек мне путь 115

На миру я вышла	116
Ты пишешь	116
Я вижу тебя	116
Ты моя православная Русь	117
Не до внучек	117
О, муза!	118
Дорога судьбы	119
Осень	119
Я воскресла бы тебя	120
Отрывки из поэмы	120
Нет на свете такой страны	121
Ах, какая!	122
Тигр	123
2009 год	123
2009 год. Кот и Кролик	123
Пусть журавли	124
Берег надежды	125
Спасибо тебе!	125
Случилось что-нибудь	126
Белые заборы	126
Ослепла я	128